

Nova Strava

GLASILO NARODNEGA DELAVSTVA

Izhaja vsak četrtek. Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva
cesta 22, telef. št. 46-18. — Uprava: Knafljeva ulica 5,
telef. št. 31-22

Delavska izdaja
„DOMOVINE“

Naročnina polletno 18 in celoletno 36 din. — Posamezna
številka 1 din. — Račun Poštne hranilnice, podružnica
Ljubljana, št. 17.751

Zakaj vse to?

Znano je, da slovenski delavci s svojimi družinami štejejo okoli tri sto tisoč duš ali 25 odstot. prebivalstva Slovenije. To je visoka številka, ki predstavlja močno skupnost, pomembno za naše narodno življenje v gospodarsko-socialnem, političnem ali kulturnem oziru. Ta množica dobi svojo posebno vrednost tudi radi dejstva, ker se v njej nahajajo polnovredne delovne sile, v najboljši ustvarjalni starostni dobi v takem odstotku kot ga ne zaznamujemo v nobenem drugem stanu ali če hočete v razredu našega naroda. Mi vemo, da delavci s svojimi družinami ne poznajo nepismenih, da se v delavskih družinah takoj za izobraženskimi stanovi največ čita knjig in časopisov. Tudi je znano, da so delavci s svojimi družinskimi člani najrednejši obiskovalci podeželskih kulturnih prireditev, iz delavskih vrst izhajajo naši najboljši sportniki, Sokolu daje delavstvo njegovo življenjsko silo in srčno kri. Ne bomo pretiravali, ako rečemo, da je društveno življenje med delavci še vedno visoko razvito, čeprav je v zadnjih letih radi poskusov zavojevanja delavskega društvenega življenja na režimu dr. Stojadinovića

mного trpele in upadalo. in — delavec ne dela samo z roko, on mora delati z razumom in z vsem svojim intelektom posebno, ako gre za kvalificirana dela. Z razvojem našega nacionalnega gospodarskega razmaha so zahteve na razum in intelekt našega delavca vedno večje in usodnejše za napredek našega državnega in gospodarskega potenciala. Ne smemo pozabiti na mlado kri, na učečo se mladino, ki ima svoj dom v delavčevi hiši. Čeprav je težko, je vendar dejstvo, da je med akademsko mladino zelo veliko število onih, katerim je oče delavec in njegova domačija bomo delavčevo stanovanje z vsem značilnim okoljem, ki ustvarja miselnost delavca in njegovih svojcev.

Kdor prav pozna in prav gleda na gospodarsko in socialno sestavo našega naroda in zna pravilno pretehtati vse vrednote, ki so skrite v narodu so pomembne, bo moral zaustvarjalnost vsakega naroda, bo moral začuden obstati pred resnico, da vrednote delavstva nismo niti zadostno spoznali, niti se nismo potrudili, da bi ta potencial narodne samobitnosti pravilno ocenili in postavili na ono mesto v našem narodnem izživljanju, ki sili in pomembnosti delavstva pripada. To usodepolno brezbriznost je kazalo in kaže vse naše javno življenje, pa naj gre za kulturna hotenja, ali za gospodarska prizadevanja ali pa tudi za politične brige in skrbi. Delavec je s svojimi posebnimi interesi moral vedno ostati ob strani kot množica, ki sama od sebe zraven gre, kadar bo treba. Delavske množice morajo vedno ostati skrite v dolini, za hribom ali gozdom, dočim druge stanovne razporejamo po vidnih širokih travnikih in tako ob glavnih cestah, da so vsak čas v neločljivi razvitosti tako, kot to zahtevajo njih koristi. Čelo izrazito delavske ustanove, ki svoje dohodke dobivajo samo iz delavskih žepov in imajo

zato značaj stanovskih ustanov, morajo biti vključene v politične interese večinskih stanov, da se tudi po tej poti oslabi demokratična volja in politična pomembnost delavstva. Tudi s tem je oslabljen avtoriteta delavstva ter je zmanjšana samoupravna pravica tako pomembnega stanu kot je delavski stan.

Zakaj je lahko v drugih nedelavskih korporacijah in ustanovah bistveno drugače in je varovana vrednost dotičnih stanov? Zakaj mora biti samo vrednost in pomembnost delavstva zastopljena, kot da bi hoteli podčrtavati, da je ta stan manj važen in manj pomemben? Zastopstvo v Pokojninskem zavodu za nameščence je izšlo iz volitev, iz svobodne volje onih, ki imajo na zavodu življenjski interes. Zbornica za trgovino, obrt in industrijo je več ali manj izraz volje interesentov, tudi Kmetijska zbornica nima imenovanih članov. Odvetniki, zdravniki so članje svojih uprav v zbornicah volili. Ali mislite, da delavec nima oči za gledanje in pamet za razmišljanje. On vse vidi, vse presodi in za vse najde svoje mnenje. Za malo se mu zdi, da mora vsak dan na delo, da mora plačevati davke, da mora izpolniti vse državljanske dolžnosti — da pa je tam, kjer naj bi uveljavljal svoje pravice in podčrtal svojo pomembnost za narodno in državno življenje vedno pozabljen in prezrt.

Vprašamo se, v katero smer se nujno potiska človeka, ki je omalovaževan, zapostavljen, necenjen in nespoštovan? Kakšne namene zasledujejo oni, ki silijo človeka k spoznanju, da tudi v tem stoletju še ni mogel postati svoboden, enakovreden in enakopraven? —ec.

Odpovedana anketa

Dne 23. t. m. bi se morala vršiti v ministrstvu za socialno politiko in narodno zdravje anketa o zvišanju osnovne minimalne mezde. Anketa je bila odložena in kakor poroča »Jugoslovanski kurir« na — nedoločen čas. Delegacija delavcev iz dravske banovine je imela namen, predlagati na anketi, da se osnovna mezda zviša na 3 din, kar bi omogočilo banom predpis mezd do 4.50 din na uro. Pričakujemo, da se bo delavskim zbornicam in strokovnim organizacijam posrečilo izposlovati, da se odpovedana anketa čimprej zopet skliče, ker je zvišanje minimalne mezde z ozirom na izredno težke življenjske prilike neodložljivo.

Tedenske karte

Delavci, ki stanujejo izven službenega mesta, so lahko dobili tedenske železniške karte, katerih cena je znatno nižja od cene za enkratne vozne karte. Karto je dobil pa le oni delavec, ki ni zaslužil več kot 1500 din na mesec. Sedaj je višina dovoljenega zaslužka dvignjena na 2500 din.

Podpore za sezone

Po obstoječi uredbi o preskrbovanju nezaposlenih delavcev se sezonskim delavcem v času mrtve sezone od 1. decembra do 15. marca niso izplačevale redne brezposelne podpore. Vsled te odredbe so bili posebno težko prizadeti stavbinski delavci. Sedaj se je uredba v toliko spremenila, da se bo tudi sezonskim delavcem izplačevala podpora in sicer polovico od redne podpore. Če bi pa sezonski delavci ne bili tudi po 15. marcu zaposleni, dobe izplačano še ostalo polovico podpore. Sezonski delavci, ki izpolnjujejo pogoje za prejemanje redne podpore (najmanj 8 mesecev članstva pri OUZD), naj potem pristojnih občin prosijo za izplačilo podpore.

Od besed k dejanjem

V Ljubljani so zborovali zastopniki gospodarskih zbornic. Sprejeli so razne resolucije, kjer med drugim beremo: »Glede na razpoloženje svojih pripadnikov smatrajo gospodarske zbornice za svojo dolžnost izjaviti, da se ti pripadniki zavedajo izrednih razmer, v katerih je danes Evropa in tudi naša država in da te razmere imperativno zahtevajo od države in državljanov izredne dolžnosti...« Upamo, da se bodo teh svojih »izrednih dolžnosti« zavedali gospodarstveniki kot državljanji tudi takrat, ko bodo delavci prosili za zvišanje mezd z ozirom na »izredne razmere« v katerih živijo!

Težave s surovinami

Tekstilna industrija je v Sloveniji prosila Narodno banko za uvoz 31 mil. kg bombaža. Odobren je pa bil uvoz 22 mil. kg, kar je 70 odstotkov od tehnične kapacitete tekstilne industrije v dravski banovini. Če se slednjič le ne bo doseglo, da bi dobile tekstilne tovarne ves bombaž, kar ga potrebujejo za svoje obratovanje, potem bodo pričele tovarne omejevati obratovanje, ali bodo pa celo primorane, da sploh ustavijo obratovanje. V Sloveniji je v tekstilni industriji zaposlenih okrog 17 tisoč delavcev, to je 18 odstotkov vsega prebivalstva. Danes si niti misliti ne moremo, da bi bile te velike množice delavstva kdaj brez zaslužkov...

Zenica

Železarna v Zenici se bo zopet zelo povečala. Zgrajenih bo več novih oddelkov, ki bodo opremljeni z najnovejšimi stroji. Pred kratkim je železarna naročila pri Siemensu naprave za električno peč, ki bo izdelovala takozvano elektro-jeklo. To bo sedma peč v zeniški železarni. Sedanje peči producirajo dnevno po 500 ton železa. S povečanjem železarne pa narašča tudi število prebivalstva v Zenici. Posebno je veliko pomanjkanje stanovanj. Na vadno stanovanje dveh sob stane do 700 din mesečno. Železarna bo za svoje uslužbenke v vasi Tetovo zgradila celo delavsko naselje, ki bo obsegalo 44 delavskih hiš. Stanovanjske zgradbe so preračunane na 20 mil. din. Za samske delavce bodo zgradili še posebej dve večji zgradbi.

Nezadovoljni rudarji

S posebnim dodatkom h kolektivni pogodbi je Trboveljska premogokopna družba pristala, da se rudarske mezde zvišajo za 8% bruto zaslužka. Rudarji s poviškom mezd niso zadovoljni. Mišljenja so, da imajo pravico zahtevati večji odstotek poviška na mezde in to z ozirom na porast draginje in na popolnoma spremenjene gospodarske razmere od takrat, ko se je podpisala kolektivna pogodba.

Rudarji imajo gotovo prav, ko trdijo, da so se gospodarske prilike od takrat, ko se je kolektivna pogodba sprejela, bistveno spremenile. Kolektivna pogodba je bila sprejeta 31. maja 1939. Takrat se je morala Trboveljska premogokopna družba boriti za odjem premoga. Domači trg je bil založen s premogom. Produkcija državnih premogokopov je onemogočala Trboveljski, da proda večje količine premoga v južnih krajih države. Naročila državnih železnic so bila manjša, kot v prejšnjih letih. Tudi v inozemstvo ni mogla Trboveljska prodati premoga. Z evropsko vojno se je pa položaj bistveno spremenil. Ko je preje delal trboveljski rudar komaj po 18 šihrov na mesec in pozneje po 20 šihrov na mesec, dela sedaj vse dni v mesecu in poleg tega v treh izmenah. Na en delovni prostor se je preje delalo v rudniku po 40 ur na teden, sedaj pa z nedeljami in prazniki po 168 ur na teden (24 ur krat 7 dni). Pri tako polni izrabi kapacitete rudnikov, so tudi kalkulacijski računi, ki so merodajni za mezde, čisto drugačni in to nesporno mnogo ugodnejši za Trboveljsko premogokopno družbo. Za vsakega latika mora biti jasno, da pri polni izrabi svoje kapacitete Trboveljska mnogo več zasluži in naj bi bila tudi vezana na stare dobavne pogoje. Dobila je pa med tem

Trboveljska tudi čisto nova naročila za detaljni konsum in za nase paroplovne družbe, ki so doslej dobivale premog iz inozemstva. Za nova naročila pa gotovo zahteva Trboveljska tudi nove cene. V Beogradu se prodaja tona Trboveljskega premoga že po 850 din.

Razmere torej, ki so bile merodajne za sklepanje kolektivne pogodbe maja 1939, so danes čisto druge in s tem tudi osnove na podlagi katerih se je sklenila kolektivna pogodba. Edino pravilno je, da se takoj in brez odloga pristopi k sklepanju nove kolektivne pogodbe, oziroma tarifnih postavk kolektivne pogodbe, ki bo upoštevala današnje izredno ugodno gospodarsko stanje Trboveljske in tudi velike težave delavstva, ki je prizadeto vsled draginje. Doba zlate konjunktore v premogokopni industriji mora tudi delavstvu prinesiti boljše prejemke, da bo vsaj deloma odškodovano za minula leta stradanja in brezposelnosti. Tisti, katerih interes je, da bi sedanja kolektivna pogodba še dolgo veljala, pravijo, da se kolektivna pogodba odpove lahko šele s 30. septembrom. V formalnem pogledu so ti ugovori mogoče pravilni. Res je pa tudi, da se je kolektivna pogodba sprejemala v času, ko ni bilo vojne in tudi ne ugodnih razmer za prodajo premoga. Še enkrat poudarjamo: **Osnove, na katerih je zgrajena kolektivna pogodba so se čisto spremenile in mislimo, da bi bilo naravnost nemoralno, če bi se s silo hotela vzdrževati kolektivna pogodba, katera je vsled izjemnih razmer dejansko že zdavnaj izgubila svojo vrednost za delavstvo.** Veliki dobički Trboveljske se morajo vsaj delno vrniti med rudarje in v doline črnih revirjev, ki so zadnja leta pretrpele toliko hudega...

Čisti računi so potrebni

Kadar pridejo delavci k delodajalcu in zahtevajo, da se jim morajo vsled draginje zvišati plače, je neobhodno potrebno, da svojo zahtevo utemelje. Predvsem morajo dokazati, za koliko odstotkov so se podražile življenjske potrebščine. Delavci prinesejo k pogajanju statistične podatke, ki so jih sami sestavili, ali njihove strokovne organizacije. Delodajalec navadno izpodbija točnost podatkov in navaja svoje podatke, ki so drugačni od podatkov, ki so jih zbrali delavci. Če se vrše pogajanja pred oblastjo, potem tudi oblast predloži svoje podatke, katere potem tudi ta ali ona prizadeta skupina izpodbija kot netočne, ker ne gredo v račun zahteve, ki so bile pri pogajanjih postavljene. Prav okrog vprašanja, kdo ima in kdo nima prav s svojimi podatki, se vrše dolge razprave in večkrat prav zato tudi brezuspešno.

Delavske organizacije so že ponovno postavile zahteve, da bi se moralo naredbenim potom določiti, kdo in kako se sestavlja uradni indeks življenjskih potrebščin. Indeks bi moral imeti v vsaki banovini več: za manjše in večje kraje, za nekvalificirane in kva-

lificirane delavce ter za nameščence. Draginja je v raznih krajih različna. Tudi potrebščina življenjskih potrebščin je različna za razne stroke delavcev. Indeks bi se moral sestavljati na banski upravi, v svet k referatu, ki bi sestavljal indeks, bi se pa moralo pritegniti zastopnike delodajalskih in delojemalskih organizacij.

O uradnem indeksu življenjskih potrebščin, ki bi moral biti pri mezdnih pogajanjih od vsakogar priznan, nočejo delodajalci ničesar slišati. Nerazumljiv je njihov odpor. Vsaj bi vendar uradni indeks ne veljal samo takrat, kadar se draginja veča, ampak tudi takrat, ko se pocenjujejo življenjske potrebščine! Ali je mogoče delodajalcem ljubše, da se mezdna pogajanja vrše vedno na nejasni osnovi glede draginje, da je mešetarjenju odprta širša pot. Ker so delodajalci s svojim vplivom močnejši, mislijo, da bodo uspeli in naj imajo s svojimi ugotovitvami prav ali ne. Prav to ribarjenje v kalnem se mora odpraviti in postaviti čisti računi, ki morajo biti za vsakogar prav.

Takoj in brez odlašanja

Ze pol leta živimo v izjemnih vojnih razmerah in še do danes nimamo urejenih naših tržišč, da se ne bi neobhodno potrebna živila dražila iz dneva v dan. Praksa je pokazala, da uredba o pobijanju draginje nima prav nobenega učinka. Več mesecev se je na anketah razpravljalo, kaj bi bilo ukreniti, da zajezimo draginjo. Več predlogov je bilo stavljenih in povrsti tudi odklonjenih. Tudi uredba o kontroli cen, ki naj bi izšla januarja je dokončno pokopana. Kaj se misli sedaj ukreniti, nihče ne ve.

Poudarili smo že, da si delavstvo prav nič ne želi draginjskih doklad k mezdami. Večko bolj je zadovoljno, če se draginja ne veča. Rastoča draginja in vedno večje mezde imajo za posledico inflacijo in te si menda ne žele pridobitniki, še manj pa delavci. Seveda so pa

draginjske doklade k mezdami šele takrat odveč, če se porast draginje ustavi. Tako kot je sedaj, gotovo ne more ostati. Mezde so iste, draginja pa vsaki dan večja. Ze preje ni mogel delavec živeti s svojimi prejemki, kako naj bi pa sedaj, ko dobi za zaslužen denar vsaj 20% manj, kot je pa preje dobil. Delavec se ne more v prav nobeni dosedanjí potrošnji omejiti. Vse je bilo že tako skrženo na minimum. Vsako nadaljnjo skrženje potrošnje pomeni le stradanje. Stradati pa ni mogoče dolgo časa. In ker že delavstvo strada, moramo vedno in vedno poudarjati, da se mora proti rastoči draginji nekaj ukreniti, če se pa to ne more, se naj pa mezde zvišajo natanko za toliko kolikor so se živila, obleka in obutev podražila.

Volitve obratnih zaupnikov

Ker so bili delavski zaupniki izvoljeni komaj pred pol leta, se je mislilo, da bodo volitve zaupnikov preložene na mesec maj. Minister za socialno politiko in narodno zdravje pa v tem pogledu ni izdal nobene odločbe in se zato letos vrše volitve januarja, kot predpisuje čl. 2 navodil z leta 1927. Najkasneje do konca januarja morajo volilni odbori pri banski upravi prositi za razpis volitev. Vsaka poznejša prošnja za razpis volitev ne bi bila ugodno rešena. Na razpolago je še nekaj dni in naj zato brez odlašanja delavski zaupniki store svojo dolžnost. Volitve obratnih zaupnikov se vrše samo v podjetjih, kjer je zaposlenih vsaj 10 delavcev. Lansko leto so se vršile volitve tudi v obratih, ki imajo manj kot 10 delavcev. Letos se volitve v obratih, ki nimajo vsaj 10 delavcev ne bodo razpisale.

Kako je drugod

Vsako vojno spremlja generacija vojnih dobičkarjev. Vprašanje draginje ni le gospodarski, ampak tudi socialni problem in zato tudi vse države ki ščitijo svoje državljane, uvajajo predpise, ki najstrožje zabranjujejo draginjo in špekulacijo. V Franciji je bila sprejeta uredba, po kateri ne sme nihče podražiti blaga preko cen, ki so veljale 1. septembra 1939. Cene lahko zvišajo samo posebni odbori, če so za to opravičeni razlogi. Vsak prestopok uredbe se kaznuje z zaporom od enega do 6 mesecev in z denarno kaznijo do 10 tisoč frankov. Prav tako se lahko onemu, ki je neopravičeno zviševal cene, zapre obratovalnico, oziroma podjetje.

Pivovarsko delavstvo

Tudi delavstvo, ki je zaposleno v pivovarni v Ljubljani in v Gostilničarski pivovarni v Laškem, je z ozirom na življenjske spremembe in nagli porast draginje storilo potrebne korake ter vložilo v obeh podjetjih vloge, v katerih prosijo upravi, da se z ozirom na porast draginje povišajo delavstvu mezde.

Položaj pivovarskega delavstva je sicer kočljiv, kajti dobro vemo, da je sedaj mrtva sezona. Ker pa jih draginja tare ravno tako kot vse ostale, so seveda primorani, da prosijo upravi, da se jim priskoči na pomoč.

Upamo, da bosta upravi tako uvidevni in zvišali delavstvu mezdo ter mu tako pomagali iz največje stiske.

Volilni imeniki

Januarja se po vseh občinskih uradih pripravljajo volilni imeniki. Zakon določa, da morajo občinske uprave po uradni dolžnosti vpisati v volilne imenike vse osebe, ki niso vpisane, pa imajo že volilno pravico, in izbrisati iz imenika one ki so umrli, se odselili ali so sicer izgubili volilno pravico. Vojake, ki še v tem letu doslužijo svoj rok, morajo občinske uprave po svoji uradni dolžnosti vpisati v stalni imenik volilcev.

Popravki volilnih imenikov se v teku januarja ne vršijo na podlagi reklamacij, kakor je to običaj pred volitvami. Zdej zadošča, da opozorite občinsko upravo na tiste, ki še niso vpisani, a imajo po zakonu pravico, in na tiste, ki so vpisani, pa nimajo za to zakonite pravice. Preglejte torej volilne imenike in jih preiščite ter stavite predloge za vpis ali izbris volilcev! Vpis v volilni imenik ali izbris lahko pri občini zahteva vsak sam zase ali pa za drugega. Kdor biva eno leto v občini in je polnoleten, spada v volilni imenik. Ako na občini ne bi vaši zahtevi ugodili, javite to takoj pristojni sreski organizaciji Jugoslovenske nacionalne stranke.

Bodoče volitve tako v občine kakor v narodno skupščino bodo svobodne in tajne. Volja naroda naj pride do polnega izraza. Zato je potrebno, da bodo volilci vsi vpisani in da bodo volilni imeniki natančni in pravilni!

Politični pregled

Glede na sestanek jugoslovenskega in rumunjskega zunanjega ministra v Vrhu izvajajo italijanski listi v svojih poročilih,

da bo posvet Balkanske zveze v Beogradu v znaku vzajemnosti njenih članic

In da bo odprl pot k ureditvi položaja v Podunavju in na Balkanu. Ta vzajemnost bo prišla do izraza v tesnejšem sodelovanju držav Balkanske zveze, ki se ji bodo mogle vsaj postopno pridružiti tudi druge države na jugovzhodu Evrope. Italijanski listi trdijo nadalje, da je bil sestanek v Vrhu prav tako važen, kakor nedavni sestanek italijanskega in madžarskega zunanjega ministra v Benetkah in da bo glede na to izid posveta Balkanske zveze vsekakor v skladu s smernicami miroljubne politike, za katero se zavzema Italija.

Po časopisnih vestih iz Moskve je

bivši sovjetski zunanji minister Litvinov pri Stalinu v nemilosti.

Po odslovitvi iz zunanjega ministrstva je bil Litvinov imenovan za načelnika izvestilskega urada Ker na te zadnji čas ostro nasprotoval pohodu na Finsko, je bil zdaj odstavljen tudi s tega mesta. Brat Litvinova, ki je bil šele nedavno imenovan v komisijo za ureditev preselitve ukrajinskih Nemcev, je bil prav tako odstavljen s svojega mesta. Kakor poročajo

je začela zdaj spet neka nemška ladja napadati zavezniške trgovske ladje na južnem Atlantskem morju.

Gre za pomožno vojno ladjo »Altmark«, ki je služila tudi kot pomožna ladja oklonice »Admiral Graf Spee«. Oborožena je s šestimi navadnimi in s protiletalskimi topovi. Navadno plove pod zastavami nevtralnih držav in pod napačnim imenom.

Reuter poroča, da je vatikanski radio te dni govoril

o položaju prebivalstva na Poljskem.

Napovedovalec je dejal, da je papež z bolestjo slišal poročila o trpljenju Poljske, v katere vstajenje trdno veruje. Trpljenje poljskega naroda je zelo veliko že v sovjetskem delu Poljske. Še hujše pa je v nemškem delu. Tako iz Varšave kakor tudi Krakova, Pomorja, Poznania, Šlezije prihajajo poročila o preganjanjih Poljakov. Iz zapadne Poljske izseljujejo prebivalstvo in hočejo zemljo dati Nemcem. Ljudi preganjajo v najhujši zimi s domov 70 odstotkov prebivalstva na Poljskem strada, živi pa kljub temu vozijo iz Poljske v Nemčijo.

Po vesteh angleškega časopisa

je Stalin dokončno obvestil Hitlerja, da lahko Nemčija in sovjetska Rusija vodita vojne operacije vzporedno, nikakor pa ne povezano.

V Moskvi namreč smatrajo, da bi se narodi združili v skupno borbo proti Nemčiji in Rusiji, če bi nastali tudi vojni zaveznici.

Kakor poročajo iz Tokia,

je neka angleška križarka na japonskem parniku prijela 21 nemških državljanov

In jih odvedla s seboj. So to po večini člani posadk nemških petrolejskih ladij. Prišli so jih Angleži zaradi tega, ker so še nemški vojaški obvezniki. Japonska vlada je izročila zavoljo tega zelo oster protest angleški vladi, češ da je Anglija kršila mednarodno pravo. Londonski listi odgovarjajo, da je japonska pritožba brez podlage, ker angleška križarka ni zagrešila ničesar nedovoljenega proti Japoncem. Japonska je sama zmerom zahtevala pravico, da sme na podlagi mednarodnih pomorskih določb ustavljati in preiskovati vse trgovinske ladje, predvsem nevtralnih držav.

Nedavno so se razširile vesti, da

so nemške čete zasedle vzhodno Galicijo.

ki jo je imela doslej v rokah sovjetske Rusije. V Berlinu in Moskvi vsa ta poročila odločno zanikujejo. Kljub temu pa rumunske vesti slej ko prej zatrjujejo, da so Nemci zasedli železnico proti Rumuniji. Nemške čete prihajajo na madžarsko-sovjetsko in madžarsko-rumunsko mejo baje zaradi možnosti napada Madžarske, Rumunske in Turčije na sovjetsko Rusijo. Iz Moskve trdijo, da ni nemških čet v sovjetskem delu Galicije, pač pa priznavajo, da je v Lvovu 500 nemških uradnikov, ki nadzorujejo preseljevanje Nemcev iz sovjetskega dela Poljske.

Madžarski listi poročajo,

da zahteva Italija od Nemčije pojasnilo o njeni politiki.

Italija vprašuje Nemčijo, kako daleč nameravati iti Nemčija in Rusija na severu in na jugovzhodu Evrope. Zlasti terja Italija pojasnila, kako daleč misli Nemčija dopustiti prodiranje Rusije v Srednji in Južnovzhodni Evropi in kakšni so prav za prav načrti Nemčije in Rusije na Balkanu.

Gospodarstvo

Tedenski tržni pregled

GOVED. Na sejmu v Novem mestu so se trgovali za kg žive teže: voli I. po 5.50 do 6. II. po 4 do 5, III. po 3.50, telce I. po 5, II. po 3 do 4, krave I. po 4 do 4.50, II. po 3.50 do 4, III. po 2.50 do 3, teleta I. po 6, II. po 5 dinarjev.

SVINJE. Za kg žive teže so se trgovali: v Novem mestu: špeharji po 8 do 9, pršutarji po 6 do 7, v Murski Soboti: špeharji po 10, pršutarji po 8 do 8.50, v Celju: špeharji po 11 do 12, pršutarji po 8 do 9 din.

SIROVE KOŽE. V Novem mestu: goveje 12, telečje 16, svinjske 10, v Murski Soboti: goveje 10, telečje 12, v Celju: goveje 10 do 12, telečje 14 do 15, svinjske 7 din za kg.

KRMA. V Novem mestu: seno 130 do 150, slama 50, v Murski Soboti: seno 80, slama 40, v Celju: lucerna 70, seno 70 do 90, slama 40 din za 100 kg.

MED. V Novem mestu 18, v Murski Soboti 14 do 15, v Celju 19 din za kg.

VINO. Pri vinogradnikih se je dobilo: v novomeškem okolišu navadno mešano vino po 3 do 4, finejše sortirano po 6, v celjskem okolišu pa navadno mešano po 4 in finejše sortirano vino po 5 do 6 din liter.

KROMPIR. V Novem mestu 175, v Murski Soboti 100 v Celju 150 do 170 din za 100 kg.

FIŽOL. V Novem mestu 450 do 300, v Murski Soboti 400, v Celju 600 do 700 din za 100 kg.

Sejmi

29. januarja: Rajhenburg, Vojnik.

30. januarja: Rakek.

1. februarja: Jurklošter,

3. februarja: Kalobje, Lukovica, Loški potok, Skofja Loka, Krško, Gornja Radgona, Žužemberk.

Vrednost denarja

Na naših borzah smo dobili 23. t. m. v devizah (prve številke pomenijo službene tečaje, druge v oklepajih pa tečaje na svobodnem trgu):

1 angleški funt za 175.20 do 178.40 (za 216.42 do 219.62) din;

100 francoskih frankov za 99.05 do 101.35 (za 122.41 do 124.71) din;

1 ameriški dolar za 44.25 do 44.85 (za 54.80 do 55.20) din;

1 holandski goldinar za 23.51 do 23.89 (za 29.04 do 29.42) din;

1 belgijsko belgo za 7.44 do 7.56 (za 9.10 do 9.31) din.

Nemške klirinške marke so bile po 14.80 din. Vojna škoda se je trgovala v Beogradu po 427 do 427 50 din

Drobne vesti

— Veliko povpraševanje po naših konjih za izvoz. Zaradi vojne je v vseh državah zadnje mesece veliko povpraševanje po konjih. Tudi v naši državi zbirajo kupci in prekupčevalci konje. Kupujejo težke konje za topništvo kakor tudi lahke za konjeniške oddelke. V naši državi bi kupci iz drugih držav radi nakupili okrog 20 000 konj, vendar je vprašanje, ali jih bomo lahko toliko izvozili.

Novice

* **Nov načelnik našega generalnega štaba.** Z ukazom kraljevega namestništva je imenovan za načelnika našega generalnega štaba armadni general Peter Kosič, doslej krajevni poveljnik v Beogradu. Novi načelnik generalnega štaba je 18. t. m. prevzel posle od armadnega generala Dušana Simovića, ki je bil z istim ukazom razrešen in postavljen na razpoloženje.

* **Nadaljnja preureditev države.** »Jutro« razpravlja te dni v uvodniku o dr. Mačkovih političnih izjavah v Zagrebu in izvaja med drugim: »Državnopravno je mogoče organizirati ostale banovine, preden se sestane narodna skupščina. Uredba z dne 26. avgusta izrecno pravi, da se morejo določbe uredbe o banovini Hrvatski s kraljevim ukazom razširiti tudi na ostale banovine in se ob tej priliki lahko posamezne banovine spojinijo in njihov obseg spremeni. Pravna možnost torej obstoji. Toda dr. Maček je zdaj z vso odločnostjo poudaril, da on ni za tak postopek, češ da se bo moglo o nadaljnji preureditvi države razpravljati šele, kadar se bo sestala nova narodna skupščina. Dr. Maček se pri tem sklicuje na besedilo sporazuma, ki ga je sklenil v imenu hrvatskega naroda s predstavnikom krone g. Cvetkovićem. V tem sporazumu je rečeno, da bo vlada v soglasju z odločujočimi činitelji pripravila vse, kar je potrebno za preureditev državne zajednice, in se bo dokončni obseg hrvatske banovine določil o priliki preureditve države. Dr. Maček je to besedilo tolmačil tako, da bo šele narodna skupščina, ki se bo izvolila, pripravila preureditev vse države. Tudi v svojih izjavah tujemu tisku je naglašal kot glavno nalogo narodne skupščine, da dovrši delo preureditve države, započeto z ustanovitvijo banovine Hrvatske. Vprašanje je s temi izjavami postavljeno s pravnega na politično področje. Dr. Maček je jasno povedal svoje stališče: nadaljnjo preureditev države je treba odložiti, dokler se ne sestane nova narodna skupščina. Z drugimi besedami se pravi to, da se z odlaganjem volitev odlaga tudi ustanovitev nadaljnjih avtonomnih banovin.

* **Jugoslovenska nacionalna stranka v Srbiji.** Politični prvaki Jugoslovenske nacionalne stranke so bili zadnje dni zelo delavni. Priredili so večje število shodov in sestankov. Bivši predsednik vlade Jevtić je imel več zborovanj v požarevskem srezu. Bivši minister dr. Dragutin Kojić je govoril na zborovanjih in posvetih v kragujevskem in gruzanskem srezu, Velimir Popović na shodih v paraćinskem in rovanickem srezu, Dobrisav Jevdjević pa v kočanskem srezu. Večje število zborovanj je bilo tudi v južnih krajih države.

* **Iz Legije koroških borcev.** Z ukazom kraljevskih namestnikov je bila ustanovljena posebna spominska kolajna za one, ki so se v letih 1918. in 1919. borili za našo severno mejo. Legija je za prijavo za podelitev kolajne izdala z odobrenjem vojaških oblastev poseben obrazec, katerega prejmejo vsi člani društva. Pozivamo člane v Ljubljani, da dvignejo obrazce čim prej v društveni pisarni na Cankarjevem nabrežju 7-I in sicer v času od 6. do 12. in od 14. do 19. ure. Tam prejmejo tudi vsa navodila za popolnitev teh prijavnih obrazcev. Članstvo zunanjih krajevnih organizacij prejme tiskovine pri

svojih upravnih odborih. Po tem potu vabilo tudi še neorganizirane borbe, da se prijavijo društvu kot redni člani. Rok za prijavo je odrejen od komisije pri štabu IV. armijske oblasti ter se prijave po 31. januarju ne bodo več sprejemale. Tovariši, ne odlašajte s prijavi na zadnjo minuto.

* **Neresnična tuja vest.** Zagrebški listi objavljajo naslednjo ugotovitev Agencije »Avala«: »Vesti, ki so jih zadnje dni objavili nekateri tuji listi, da je baje jugoslovanska vlada pristala na prehod tujih čet čez jugoslovensko ozemlje, so čisto netočne in povsem neutemeljene.«

* **Glasilo sarajevskega nadškofa Sarića o ženski volilni pravici.** Glasilo sarajevskega nadškofa dr. Sarića »Katolički tjeđnik« se je izreklo proti uvedbi ženske volilne pravice. Med drugim piše: »Mi ne odrekamo našim ženskam sposobnosti za pravično presojo političnih dogodkov. Trdimo pa, da je politika za žene samo postranska zadeva in da prvenstveno mislijo samo na to, kako bi se omožile. Ženska je poklicana igrati prvo vlogo v domačem življenju v okviru svoje rodbine. Politiko in javno življenje naj prepusti možem, kakor je to bilo skozi tisočletja. Dovolj smo že škodovali ženskam, ko smo jih postavili v pisarne, tvornice in delavnice, kjer se morajo odrekati svojemu glavnemu pozivu: materinstvu.«

* **Žrebanje tobačnih srečk.** Na 133. žrebanju tobačnih srečk so bile za amortizacijo izžrebane naslednje serije: 11, 508, 534, 538 674 771, 820, 907, 997, 1151, 1300, 1321, 1448, 1687, 1741, 2027, 2097, 2128, 2216, 2233, 2305, 2455, 3013, 3050, 3110, 3134, 3246, 3316, 3356, 3611, 3910, 3943, 3966, 4047, 4190, 4372, 4440, 4580, 4587, 4709, 4882, 5559, 6185, 6282, 6293, 6351, 6381, 6388, 6484, 6733, 6827, 6849, 6996, 7164, 7528, 7534, 7609, 7729, 7914, 8297, 8362, 8492, 8522, 8676, 8846, 9295, 9623, 9862, 9976. Serije in številke izžrebanih dobitek: ser. 6416 št. 16 — 100.000 din; ser. 8389 št. 77 2.500 din; ser. 3145 št. 13 — 500 din; ser. 6198 št. 93 — 500 din; po 100 din: ser. 631 št. 50, ser. 768 št. 20, ser. 1337 št. 41, ser. 2334 št. 31, ser. 2662 št. 93, ser. 3059 št. 47, ser. 3448 št. 94, ser.

ALI HOČETE

dobrih člankov o vseh zadevah, ki Vas zanimajo? Zahtevajte od Uprave v Ljubljani, Dalmatinova 8/D — eno številko revije »Priatelj« brezplačno na ogled, kjer dobite različne praktične nasvete.

3729 št. 58, ser. 3838 št. 92, ser. 4336 št. 99, ser. 6046 št. 80, ser. 7794 št. 37, ser. 3764 št. 43, ser. 9610 št. 45, ser. 9893 št. 5, ser. 2110 št. 48, ser. 3569 št. 96, ser. 3729 št. 89, ser. 3898 št. 30, ser. 6546 št. 69, ser. 7112 št. 8, ser. 7313 št. 7, ser. 7433 št. 29, ser. 7629 št. 9, ser. 7643 št. 29.

* **Žrebanje srečk Rdečega križa.** Pri 104. žrebanju srečk Rdečega križa 15. t. m. so bile izžrebane za amortizacijo naslednje serije: 474 874 885 1273 1547 1571 3176 3256 3297 3558 3972 4441 4962 4965 5656 6024 6189 6198 6647 6974 7151 7618 7943 8076 8335 8601 8859 8869 9066 9138. Nadalje so bili izžrebani nastopni dobitki:

serija	štev.	dobitek	serija	štev.	dobitek
531	73	50.—	4620	4	50.—
655	20	50.—	4636	70	50.—
770	23	50.—	5046	74	50.—
1169	69	50.—	5559	79	200.—
1325	63	50.—	6125	48	50.—
2423	51	500.—	6260	72	50.—
3224	83	500.—	6426	10	50.—
3244	5	200.—	6884	74	50.—
3452	65	50.—	7099	56	200.—
3523	89	50.—	7301	88	50.—
3787	48	50.—	7715	86	50.—
4278	66	50.—	8752	78	50.—
4311	39	200.—	8979	61	1.000.—
4350	60	50.—	8981	55	25.000.—
4504	18	200.—			

* **Prepoved tombole in srečolova v javnih lokalih na Hrvaškem.** Ban dr. Šubašić je izdal odlok, da bo od 31. t. m. na področju Hrvatske prepovedano prirediti srečolove, tombole, loterije in druge igre podobnega značaja v vseh javnih lokalih. Te prireditve so se zelo razpasle po vsej državi, vendar jih je najbrž največ v Sloveniji. Morda bo zgled Hrvatske našel posnemanje tudi pri nas. Podobni srečolovi so škodljivi, ker na njih zapravljajo denar najsiriromašnejši ljudje.

* **Visoka starost je dosegel sodni oficial v p. g. Jožef Mušič v Ptujju,** ki je te dni praznoval svojo 95letnico. G. Mušič je do svoje upokojitve služboval pri okrajnem sodišču v Rogatcu, še prej pa kot zasebni nameščenec na Dunaju in v Trstu. Kljub visoki starosti je še vedno čil in ljubitelj narave. Še mnogo let!

* **En dan sedem rajnkih v Zagorju.** V Zagorski dolini že dolgo ne pomnijo, da bi imeli v enem dnevu kar sedem rajnkih. Grobar Janec je skoraj opešal pri kopanju grobov, dasi

sicer niso vseh mrtvih pokopali v enem dnevu. Predzadnjo soboto dopoldne so pokopali najstarejšo ženo v dolini, 93 letno Marijo Selakovo, po domače Drganko. Popoldne so Zagorjani ob velikem številu spremili do groba prerano umrlo go. Bevevo. Še isti dan je umrla v Toplicah 86letna Marija Medveščakova, vdova po rudarju. V noči na predzadnje nedeljo je po kratki bolezni umrla v Toplicah pri svojem sinu trgovcu g. Mrnuhu 76letna mati Ana Mrnuhova. Pokojnica je morala prestat v življenju mnogo težav in borb. Pred dvema letoma je izgubila moža v Ameriki, kamor je bil šel pred 30. leti. Pokojnica je bila verna žena. Vsa leta je bila zvesta naročnica »Domovine«, katero je vsak teden prečitala z velikim užitkom in kot globoko verna žena ni nikoli v njej našla kaj nejevernega. Poleg teh pokojnikov so pokopali tudi štiri otroke, med njimi dvojčka rudarja Obreze iz Kisovca, ki sta umrla takoj po rojstvu. Bodi vsem rainkim lep spomin!

* **Nova železniška postajna poslopja na mejnih prehodih v Julijski krajini.** Tržaška železniška direkcija se je v zadnjem času lotila gradnje novih, delno pa povečanja dozdajšnjih postajnih poslopj na vseh železniških mejnih prehodih v deželi. Predvsem bodo zgradili novo železniško postajo na Reki. Znatno bodo povečane železniške postaje v Postojni, Podbrdu in Trbižu. V Trstu pa pripravljajo gradnjo novega osrednjega železniškega postajališča, ki bo moralo biti enako kakor na Reki dograjeno še pred koncem prihodnjega leta.

* **Pomanjkanje kuriva v Trstu.** V Trstu, kjer običajno kurijo z ogljem ali koksom, je nastalo v poslednjih tednih pomanjkanje kuriva.

* **Živilske karte v Italiji.** Povsod po deželi so oblastva pričela deliti med prebivalstvo karte za živila, ki jih je vlada že pred meseci sklenila uvesti. Zato je bilo v preteklem novembru po vseh občinah tudi posebno štetje prebivalstva. Opozarjajo se vsi oni, ki ne bi o pravem času prejeli njim pripadajočih kart, da jih sami reklamirajo in dvignejo pri pristojnih občinskih oblastvih. Karte se glase na upravičence in jih ni mogoče prenesti na druge. Zaenkrat se bo prejemale na te karte le kava, a pozneje se bodo na ta način razdeljevala še druga živila.

* **Tudi v Dalmaciji je huda mrzota.** Huda zima je prignala divjačino v Primorje. Nad Splitom se pogosto vidijo jate divjih gosi in

Paul Keller

11

DOM Roman z gora

Poslovenil B. R.

Z vrha se je začul rezek krik. Bila je Lenka, ki je prav tedaj zvedela strašno resnico. — Težkih korakov se je Berce vrnil proti domu — — —

Spet se je raznesla po vasi novica o smrti in ljudje so onemeli. Strah je prevzel vse. To tako žalosti v eni hiši zbudi povsod strah. Tiha groza se je vmešala v ta strah, kakor bi se bila tu očitovale božja kazen za grehe, ki jih množica ni dobro poznala. Toda sočutje se je zbudilo v mehkejših srcih zaradi obeh osirotelih otrok. To sočutje bi jima lahko pomagalo do zmage v boju za dom. S sočutjem bi si bil Bukovnikov Henrik lahko odkupil domačijo v srcih soljudi, ki jo je v dolgih letih tako pogrešal. Bil je ugoden trenutek, ki pride le enkrat v življenju.

Nekaj izrazov prijateljstva je prišlo z vasi. Ljudje so ponujali vozove, tudi drugačno podporo, in tucat ljudi je reklo, da bi radi nesli krsto na pokopališče. Kmet, ki se je pred nekaj dnevi opravičil zaradi prehlada, je zbral teh tucat ljudi. Poslal je deklo v Bukovnikovo hišo, da povpraša, ali potrebujejo nosače.

Matija Bernik je to novico prinesel Henrik.

»Ljudje postajajo pametnejši in spodobnejši. Henrik! Glej, saj niso tako slabi. Samo

s tvojim očetom se niso mogli razumeti. Bolje bo Henrik, da prvi pokaže prijazen obraz, kajti drugače boš tujec, čeprav boš doma. To mi lahko verjameš.«

»Očeta niso marali nesti, je mračno rekel fant... Zakaj ne?«

Matija se ni takoj spomnil pametnega odgovora. Rdečica je zagorela na dečkovem obrazu.

»Ker so neumni, ker so zlobni! Matija, slišal sem, kako so takrat v mestu govorili o mojem očetu. Vsi so se smejali nesramnemu brivcu, in ko sem mu skoraj nos razbil, so hoteli pasti po meni. Dvajset dedcev na slabotnega fanta! Matija, oni ne smejo nositi moje matere. Ne trpim tega!«

Gospodovalni ponos vseh Bukovnikov je udaril pri fantu na dan. Matija pa je ostal miren in prizanjljiv.

»Henrik, saj se sami ponujajo! Takšna je pač navada na vasi. Če bova to odklonila, bo huda zamera in žalitev.«

»Tako? Očeta pa niso žalili? Prosjačil sem, moledoval, naj ne mislijo, da je on zažgal, pa so se iz mene norčevali. Ne, Matija, ne trpim, da bi nosili mojo mater!«

»Poslušaj me, Henrik! Glej, skedenj bomo spet postavili in hlev tudi. To ni težavno. Tudi gospodarstvo se bo dalo spet dvigniti pokonci. To ni težavno. Vse se da narediti, če je le denar pri hiši. Toda, Henrik, — ljudje so ljudje. Naučiti se morajo šele, da bodo dobri z nami. To je poglobitno, Henrik! To je več, kakor pa če bomo mi spet popravili skedenj in hlev. Glej, jaz sem bil prej uboga reva. Komaj da sem imel druge hlače za nedeljo. Toda doma sem bil, dom sem imel. To pa zaradi tega, ker so bili ljudje z menoj

dobri. Tvoj oče, Henrik, ni imel nikoli takšnega doma.«

»Ali misliš tudi ti slabo govoriti o mojem očetu, Matija?«

»Nikar ne jokaj, Henrik! Samo zato govorim tako s teboj, ker si velik, pameten fant. Nesreča Tvojega očeta je bila v tem, da se z ljudmi ni razumel. Saj ne trdim, da je bil samo on temu kriv. Pravim samo, da je bila to njegova nesreča. Saj moraš sam uvideti, — zmerom osamljen ni mogel ostati in zmerom se tudi ni mogel v mesto voziti. Zato je postal čemer. Zatekel se je nazadnje k Bercetu in to je bila njegova nesreča.«

Fant je tiho jokal. Bernik mu je ovil roko okoli vratu.

»Henrik, ti si tako navezan na dom. Potrebno je, Henrik, da imava na vasi prijatelje. Tako sem neroden in ne znam ti dobro razložiti, kako to mislim. Vem pa toles ljudi potrebujeva, čeprav jih ne potrebujeva. Morava sprejeti, Henrik!«

»No — pa jim reci, naj nosijo mater. Saj si pametnejši in starejši, — moraš vedeti, kako je prav.«

Tedaj so se odprla vrata in Lenka je stopila v izbo.

Njene rjave oči so bile solzne. Glas ji je drhtel, ko je rekla:

»Matija — ona je rekla — ona je rekla naši Marti — da ste vi — da ste vi našo mater poljubili —.«

»Lenka! Kaj ti je prišlo na misel! Kdo je to rekel?« je vzdiknil Bernik.

»Kdo je to rekel, Lenka?« je zajekljaval Henrik.

»Ocepkova — Ocepkova dekla je bila. —

divjih rac, kar smatrajo domačini za predznak še hujšega mraza. V severni Dalmaciji je hud mraz, a v južni je zima malo popustila.

* **Silni snežni meteži v državi.** Še mnogo bolj kakor v Sloveniji je snežilo te dni v južnih pokrajinah države, najbolj v Bosni. Iz Banje Luke ooročajo, da je v nekaterih krajih zapadlo že nad 3 m snega. Zaradi velikih zametov je povsem ustavljen promet. V vasi so se priklatile črede volkov. Zato so kmetje zaprosili bansko upravo, da jim dovoli prost lov. Debel sneg je zapadel tudi v dalmatinskem Zagorju, v Splitu je pa deževalo. V vsej Dalmaciji razen v južnih krajih je postalo spet občutno hladno. Zadnje dni je mraz povzročil posebno veliko škodo v Splitu in okolici, kjer vrtarji goje zadnja leta posebno mnogo cvetja.

* **Govedina na hrvatskem podeželju po 4 din kg.** V mnogih krajih na Hrvatskem zelo primanjkuje krme za živino, posebno tam, kjer so bile jeseni pomlavi in niso imeli otave. V Križevcih in v mnogih krajih v Podravju kmetje koljejo živino in sami med seboj prodajajo govedino. Meso je zaradi tega izredno poceni, in sicer govedina po 4 din, tetina pa po 5 din za kilogram.

* **Smrtna nesreča starega postreščka.** Nedavno zvečer se je na glavni postaji v Ljubljani pripetila huda nesreča. 65-letni postrešček Franc Tominc je dajal nekemu potniku prtljago v vlak. Ko je vse oddal, je stopil v vlak, da prevzame nagrado. Medtem ko mu je potnik odšteval drobiž, je vlak potegnil in stari mož je skočil iz vlaka. Odskočil je tako nesrečno, da je z glavo priletel naravnost na tračnico in obležal v krvi. Železničarji, ki so bili v bližini, so brž pobrali nesrečnega moža in poklicali reševalce, ki so ga prepeljali v bolnišnico, kjer je kmalu umrl.

* **Smrt v lončarski peči.** Pri lončarju Sivki pri Sv. Mariji niže Ptuja sta bila kot pomočnika zaposlena 21letni Ivan Jakopanec in eno leto mlajši Joško Kolarinec, oba iz Hrvatske. Nedavno zvečer sta Jakopanec in prvi pomočnik Mikša pomagala luščiti bučnice pri Lesarjevih na Forminu. Ko sta se kmalu po polnoči vrnila v svoje stanovanje, jima je Kolarinec odprl. Nato so vsi trije zavili namesto v spalnico k peči, kjer se žge glinasta posoda, da se ogrejejo. Pomočnik Mikša je šel kmalu spat, Jakopanec in Kola-

rinec pa sta še ostala pri peči, kjer ju je gospodinja našla zjutraj mrtva. Zastrupila sta se z ogljikovim monoksidom, ki je uhaljal iz peči.

* **Požar v naši največji tvornici vagonov.** V največji tvornici vagonov v naši državi »Jesenice« v Smederevski Palanki je nedavno ponoči nastal ogenj. Vnela se je mizarska delavnica in zgorela do tal. Škode je okoli pet milijonov dinarjev. Požar so zaradi tega ker v kraju ni gasilcev, uslužbenci podjetja in meščani komaj omejili. Gasilci iz Kragujevca so prispeli na kraj požara šele ko je bil ogenj v glavnem že udušen. Kaže, da je ogenj nastal zaradi kratkega stika.

* **V peči je imel skritih 8000 din.** Posestnik Ivan Tajnšek iz okolice Velenja je precej pozabljen. Kmalu po božičnih praznikih je bil napaden od dveh razbojnikov, ki sta mu vzela večjo vsoto denarja. Orožnikom je prvotno trdil, da sta mu razbojnika vzela tudi osem tisočakov. Zdaj je Tajnšek orožnikom javil, da je te tisočake skril še pred roparskim napadom v peč in je nanje čisto pozabil.

* **V plamenih na poti v cerkev.** Iz Moravč so pripeljali v ljubljansko bolnišnico strašno oneklo posestnikovo hčer Marijo Prašnikarjevo. Marija, stara 28 let, je šla te dni zarana iz Učak, kjer je doma, v cerkev v Moravčah. Ker je bila zjutraj še tema, si je po poti, kakor je na deželi navada, svetila z gorečo trsko. Požgala je med potjo že več trsk. Ko pa je spet prižgala novo, je plamen prešel s trske na njeno krilo. Prašnikarjeva se je začela otepati, a je s tem le povzročila, da se je ogenj še hitreje razširil. V trenutku je bila vsa v ognju. V silnih bolečinah je začela nesrečnica teči in vpiti. Ko je prihitela do prvih hiš v dolini, je na njej obleka že čisto zgorela in se je nesrečnica v silnih mukah vrgla na tla in obležala. Na pomoč so ji takoj prihiteli ljudje. Poklican je bil tudi zdravnik, ki je odredil takojšen prevoz v bolnišnico.

* **Žrtev snežnega meteža.** Posestnik France Kuzman iz Sentviške gore se je pred dnevi odpravil k Sv. Luciji k nekim znancom. Ko se je preko Ponikve vračal domov, ga je presenetil snežni vihar, v katerem je le z velikim trudom lezel naprej, naposled pa omagal. Naslednjega dne so ga našli zmrzlega.

* **Trgovci! Uhogrelce razpošilja vsako množino Stermecki.** Celje.

Ona je rekla Marti, jaz — jaz sem pa slišala!

Matija je planil iz sobe proti kuhinji. Presenetil je tam dve dekli, ki sta klepetali.

»Babnica nemarna, kaj si rekla? Otroku? Otroku!«

Dekla je prebledela in se zatekla v kuhinjski kot.

»Kaj je? Kaj je? Ježeš, tepel me bo!«

»Kaj si rekla o meni in mrtvi gospej Bukovnikovi? Kaj?«

Bernik, ki je rekel te besede, je grozeče stopil k njej.

»Nič nisem rekla — nič — Ježeš!«

Bernikova roka je težko padla na njeno lice

»Priznaj, deklina, ali pa —!«

»Moj bog, moj bog, — pustite me —! Saj!«

»Kaj si rekla, hočem vedeti!«

Spet je grozeče dvignil desnico.

»Samo to sem rekla, kar drugi govore. Naš gospodar je rekel — žena — vsa vas — Saj nisem prav nič kriva —.«

»Vsa vas? Ven! In reci svojemu gospodarju, da bom pse nagnal na vsakogar z vasi, kdor stopi na naše dvorišče.«

»Pobil jo bom! Pobig jo bom!« je besno kriknil Henrik in se zagnal proti dekli. Bernik ga je odtrgal od nje.

»Pusti jo, Henrik! Naj gre!«

»Izpusti me, Matija! Pobil jo bom!«

Henrik je s pestjo zamahnil proti Matiji, ki ga je držal, dekle pa je med tem vrešče zbežalo.

Sele čez dolgo, ko se je fant nekoliko pomiril, mu je rekel Bernik:

»Nisi prav storil, Henrik. Neumnica je sa-

mo to govorila, kar govori vsa vas. Toda, Henrik, tudi jaz sem bil velik osel. Prav si imel: ti ljudje ne smejo nesti tvoje matere. Preveč so zlobni!«

Deček mu je pokazal hrbet. Tresel se je od jeze in bredel po svojih črnih mislih. Bernik ga je opazoval in čutil je, kaj se godi v njegovi mladi duši. Potem je prijateljsko rekel:

»Henrik, pojdiva k tvoji mami!«

V mali sobi je stal mrtvaški oder. Mirno je ležala žena na beli blazini: Henrik je na glas zaihtel in pokleknil h krsti. Matija je stal zraven njega s sklenjenimi rokami: dolgo je molče opazoval blede obraz rajnice. Kakšna tiha sreča je bila, da je smel tako dolgo stati tu.

»Henrik,« je tiho rekel. »Zelo rad sem imel tvojo mater, toda poljubil jo bom zdaj prvič!«

Sklonil se je nad krsto in poljubil smehljajočo se rajnico.

Potem je prijel dečka za roko in ga odvedel ven. In Henrik se je tesno prižl k njemu.

* * *

Novo življenje je prišlo na Bukovnikov dom. Tam daleč na vasi je stal v kolnici voz za cunje in pes Pluton je ležal ves len na Bukovnikovem dvorišču. Z z dolgočasno imenitostjo je prenašal jazbečarjevo nagajanje.

Matija Bernik ni več hodil nakupovat cunje. Zdaj je postal upravitelj Bukovnikovega posestva.

Kmetje na vasi so se smejali. Saj je tudi smešno, če poskuša cunjar postati veleposestnik. Za kmetovanje je treba razumnosti še več pa denarja. In obojega Matija po njho-

SCHICHTOV RADION

varuje perilo!

Tudi brez mencanja in drgnjenja, če ga kuhate v raztopini Radiona, bo perilo bleščeče belo. Na ta način varujete tkanine, perilo bo bolj trpežno in Vas bo vedno znova razveseljevalo s svojo čudovito belino.

RADION BELINA!

* **Naboj iz možnarja v obraz.** Z avtomobilom so prepeljali v bolnišnico 32letnega občinskega slugo Antona Štrbeka iz Doba pri Domžalah. V Dobo so priredili majhno slavo na večer pred godom Tonetov, pri čemer so streljali z možnarji. Zraven je bil tudi Štrbek, ki je prežgodaj pristopil k možnarju, iz katerega mu je nenadno udaril ves naboj v obraz.

* **Čudna bolezen v okolici Bitolja.** V vasi Novaku je zadnje dni umrlo več ljudi za neznano boleznijo. Bolnik dobi nenadno moder nos, nato pomodre tudi lica in bolnik v silnih mukah umre. Sprva so mislili, da gre za posebne vrste gripi, ki rada v raznih oblikah nastopi. Poznavalci kraja pa menijo, da gre bržkone za strupene pline, ki so ostali v

vem prepričanju ni imel. Zlasti denarja ne. Brivec je njemu v čast napravil pesmico, kjer je bilo med drugim rečeno:

»Novi gospod ima groša dva, vozek za cunje in lenega psa...«

Ta pesem je postala zelo priljubljena na vasi in celo otroci, ki so še platno prodajali, so jo znali na pamet. Neki umetnik je napravil še melodijo, tako da so pesem lahko žvižgali in peli. Pesniku je prinesla dosti priznanja in vsi so pravili o njem, da je zelo hudomušen in da je bolj odprte glave kakor drugi.

Matija Bernik je pesem seveda tudi slišal in je sklenil, da bo v pesmi, ki jo bo on napisal in poslal v neki zavaben list, kjer bo zanesljivo tiskana, pošteno odgovoril brivcu in drugim vaščanom.

Matija je bil v svojih prostih urah pesnik. Delal je navadno samo priložnostne pesmi za godove in podobne slavnosti, toda nekaj pesmi so mu že objavili v listih in prepričan je bil, da mu bodo tudi to, ki jo bo zdaj napisal za odgovor na brivčev.

Tedaj je nekega dne odkril na plotu pred Bukovnikovim dvoriščem napis: Brivec je osel! Oskrbnikov sin Janez je med muzanjem priznal, da je on oče tega napisa, in je še dodal, da je s takim napisom okrasil vse vaše plotove. Za to priznanje je dobil od Matije nepričakovano, a zelo krepko klofuto.

Po prizadevanju starega učitelja, je Matija postal uradni varuh nad Bukovnikovima otrokoma Henrikom in Lenko.

Po vasi je završalo, ko se je razvedelo, da kupuje Bernik posestvo za Bukovnikovega Henrika in da bo Henrik svoj sestro »izpla-

teh krajih še izza svetovne vojne. Znano je namreč, da so Nemci na tem bojišču uporabljali strupene pline in da so prav zraven Novaka imeli skladišče za te pline. Pred leti so kmetje našli več steklenic. Ker so jih odprli, so potem v groznih mukah umrli. Zato mislijo, da se je ta primer ponovil tudi zdaj.

* **Smrtne opekline.** V Novakih pri Pazinu se je pripetila pri šestanovih huda nesreča. Šele 2 leti stari Drago, ki ga je mati pustila za nekaj trenutkov brez nadzorstva, je zvrnil v kuhinji nase lonec kropla. Otrok je za strašnimi opeklinami umrl.

* **Med prevozom v bolnišnico se je smrtno ponesrečil.** V Oplotnici pri Konjicah je padel 30-letni hlapec Karel Bornekar pred dnevi pri smučanju in se močno poškodoval, tako da je bilo potrebno zdravljenje v bolnišnici. Ko ga je vozil gospodar z vozom v Celje, da bi ga oddal v bolnišnico, se je konj, ki je bil vprežen v voz, splašal in je močno potegnil voz. Bornekar je padel z voza, kolo je šlo čezenj in mu prizadejalo hude poškodbe na spodnjem delu telesa. Bornekarja so prepekljali v celjsko bolnišnico, kjer je umrl za poškodbami.

* **Gorelo je pri posestniku Mirku Sernecu v Smartnem na Pohorju.** Požar je nastal v gospodarskem poslopu, ki je zgorelo skupaj z dvema kmetijskima strojema. V gospodarskem poslopu je imel gostilničar Martin Jerman shranjenega 2500 kg slame in 7000 kg sena. Tudi to je zgorelo. Požar je bržkone povzročil ogorek cigarete, katerega je kdo izmed gostov vrgel na kako nevarno mesto v bližini ali v gospodarskem poslopu.

* **Žrtev vlaka in žrtev hude zime.** Pred dnevi se je vračal 66letni Kumpergar Mihael, delavec iz Vrba, občina Sv. Jurij ob južni železnici, iz Proženiške vasi zvečer domov. V Vrba je pri prehodu čez železniško progo spregledal vlak, ki je vozil iz Rogatca v Celje. Vlak je moža z zračnim pritiskom vrgel ob kamenje proge, da je obležal mrtev. Za njim žaluje nepreskrbljena vdova. Te dni je šel posestnik Peček Anton iz Straže, občina Dramlje, v Celje po smodnik za domačo obično, a se ni več vrnil. Domači so ga iskali in so ga čez več dni našli mrtvega v gozdu za Dramljami. Ponesrečenec je bil v pozni noči zašel s poti v gozd, kjer je zmrcnil. Peček je zapustil devet otrok.

* **Pod ledom je utonil.** Nedavno se je nedaleč od Markovičevega sela na reki Korani

blizu Karlovca zgodila huda nesreča. Z dvema konjema vpreženi kmečki voz, na katerem sta sedela kmeta Marko Ivanovič in Nikola Antonič, se je peljal čez zamrzlo Korano. Nenadno se je pa vdrl led in voz z obema konjema in kmetoma je izginil v valovih. Ivanovič in oba konja so utonili, Antoniča so pa rešili štirje kmetje, ki so bili priče nesreče.

* **Do smrti povožena.** Avtomobilski izvožek Čampa v Mariboru je te dni s svojim avtomobilom vozil po Aleksandrovi cesti proti Slovenski ulici z zmerno brzino. Zgodilo pa se je, da je v trenutku, ko je hotel čez križišče Aleksandrove in Kopališke ulice, privozil iz Kopališke ulice tovorni avto. Da bi preprečil morebitno nesrečo, je g. Čampa potegnil zavore, ki pa niso imele nobenega učinka in je avto zdrsel z desne strani preko široke ceste na levo stran na pločnik. Ljudje, ki so bili na pločniku pred Moravčevovo trgovino na Trgu svobode, so naglo odskočili. Toda po nesrečnem naključju je avto zagrabil mlajšo žensko in jo potisnil k zidu Scherbaumovega paviljona. Pritisk k zidu je bil tako močan, da je ženska obležala nezavestno. Neki avtomobilski izvožek je nezavestno žensko naložil na avto in jo prepeljal v bolnišnico, kjer pa so zdravniki ugotovili, da je vsaka pomoč zaman, ker je že umrla. Kmalu po nesreči so tudi ugotovili ime smrtne žrtve. Je to 28letna pečarjeva hčerka Gizela Filipičeva. Strašna nesreča je zbudila v Mariboru toplo sočustvovanje z nedolžno žrtvijo, saj je bila pokojnica priljubljena dekle.

* **Ne pričaj po krivem!** Mali kazenski senat v Mariboru je obsodil 30letno zasebnico Jospino Fonovičovo na mesec dni zapora in izgubo častnih državljskih pravic za dve leti pogojno za pet let, ker je na javni ustni razpravi pred mariborskim sodiščem v kazenski zadevi zoper svojega moža lažno pričala.

* **Ciganska padarica zapustila pol milijona dinarjev.** Po slavonskih vaseh se siromašni kmetje še po večini zdravijo s pomočjo mazadev in vrazarjev. Pred dnevi je umrla ciganka Tonka Nikoličeva iz Babine grede pri Diakovu, ki je bila daleč naokrog znana pod imenom »baba Tonka« in je slovela kot imenitna padarica za ženske bolezni in umetne splave. Kmetje po slavonskih vaseh hranijo mnogo starega, zlatega denarja in baba Tonka je za svoje »operacije« računala po pet malih dukatov ali no en velik dukat ki je vreden nad

1000 din. Včasih pa je znašal njen račun tudi po 4000 do 5000 din. Nasproti bolnikom se je zadržala nad vse važno in je zahtevala od njih, da so ji za vsak obisk brezplačno dali na razpolago voz, razen tega pa še kosilo in dobro mero žganja. Baba Tonka, ki je veljala za najuglednejšo padarico Slavonije, je v zlatih dukatih in našem denarju zapustila nad pol milijona dinarjev.

* **Sleparstvo na tomboli.** Pred tričlanskim senatom sta se zagovarjala 20letni Franc Lorgier in 23letni Ivan Kaligaro, delavca iz Šoštanja. Lorgier in Kaligaro sta se lani maja udeležila gasilske tombole v Šoštanju. Ko je bil izklican drugi glavni dobiček, je Lorgier nakupil izklicane številke na tombolsko karto in jo izročil Kaligaru, da bi jo predložil komisiji in dvignil dobiček. Kaligaro pa je opazil, da so številke na tombolski karti preoblejene z drugimi. Izročil je tombolsko karto Raiku Veničniku z naročilom, da jo izroči komisiji in dvigne dobiček. Ko je nato finančni organ pogledal tombolsko karto, je takoj opazil sleparstvo in je Veničnika prijel. Ta pa je povedal, kdo mu je dal tombolsko karto. Lorgier in Kaligaro sta bila obsojena vsak na tri mesece zapora pogojno.

* **Vlomilci odnesli za 13.000 din gotovine in za pet tisočakov blaga.** V Spodnji Koreni je bil izvršen velik vlom, s katerim je oškodovan gostilničar in trgovec Stanko Ftič za 18 tisoč din. Vlom so izvršili neznanci na novoletno noč. Razbili so blagajno iz katere so mu nobrahi 13.000 din gotovine ter so se nato založili z raznim blagom v skupni vrednosti 5000 din. S plenom so neopaženo pobegnili in ni niti za njimi nobenih sledov.

* **Rovarski nanad na tri ženske.** Na Pijovcu pri Sladki gori bivata v samotni hišici dve že priletni sestre Frančiška in Ana Seničarjevi. Nedavno ponoči ju je v spanju presenetil zakrinkan rovar velike postave, jima posvetil v obraz, pokazal revolver in zahteval denar. Prestrašeni ženski sta takoj povedali, da je denar v skrinjici, od katere sta izgubili ključ. »To bomo že naredili,« je rekel rovar, in tedaj se je prikazal še njegov pomagač, majhne postave, ki sploh ni izpregovoril. Tudi pomagač je bil zakrinkan. Med tem se je zbudila tretja ženska v hiši vdova Sprajčeva. Vlomila sta v skrinjo, vzela 1300 din in vprašala še Sprajčevo za denar. Ker se je malo obotavljala, je dobila z roko močan udarec po glavi. Dati je morala 150 din.

čal. Posestvo so ocenili ne dosti nad skupno vsoto vseh dolgov, ki jih je Henrik prevzel. Dekle je dobilo majhno vsoto, ki so jo naložili v hranilnico.

* **Ko nam pojde bolje, Lenka,«** je dejal Matija, »boš seveda dobila toliko, kolikor ti bomo mogli dati. Zdaj pa posestva ne smemo preveč obremenjevati, če hočemo izvoziti iz blata.«

Dekle ni razumelo, za kaj prav za prav gre. Vesela je bila, da je smela ostati na domu.

Takrat se je zgodilo tudi nekaj, kar je bilo vzrok, da je moral biti Janez še enkrat tepen. In sicer tole:

Kopici otrok, ki so mu peli o »dveh groših in lenem psu«, je Jezno, a vendar zmagovalno zaklical, da ima Matija Bernik več denarja, kakor je vredna vsa beračija na vasi, da je vso vas potegnil za nos, ker ima štirideset tisoč, da, celo sto tisoč tolarjev in da tega nihče ni vedel. In ko so se mu fantje smejali, jih je vprašal, kako naj bi bili tako hitro in lahko plačani vsi dolgovi, če ne bi bil Matija dal denarja? Saj nihče drug ne bi bil dal posojila na zadolženo posestvo.

Ta pogovor na cesti je imel tri posledice:

1. Matiju Berniku so naložili dohodnino in občinske davke;
2. Na vasi so še bolj klepetali kakor prej in
3. Janez jih je spet dobil.

Poslednje se je zgodilo nekega mirnega, dolgočasnega večera v Rogljevih izbi. Oče je bil zelo molčečen, sin pa ne. Po katastrofi je šel Janez iz hiše v otožni mrak in naslonil

izmučen podaljšek svojega hrbta na hladni zid. Tedaj je prišla še Lenka na dvorišče, ga zamišljeno pogledala in mu rekla samo:

»Klepetulja!«

Pri teh besedah mu je vrgla še nekaj pred noge. Bil je prstan, ki ji ga je bil nekoč podaril za spomin.

Janez se niti zganil ni. Zdelo se mu je, da so ga po krivici kaznovali. Postavil se je za domače, pa so ga pretepli in zdaj je moral še iz Lenkinih besed slišati takšno besedo! Sklenil je, da svoj živ dan ne bo več izpregovoril niti besedice z očetom, z Matijo in z Lenko. Potem je zlezal v posteljo in zaspal z ubitim srcem.

V vasi pa so čez tri dni začeli pripovedovati romantično pravljico. Nekje, kraja ni nihče vedel — je živela stara, zelo skona ženska, ki je vse življenje varčevala. Veliko papirnatega denarja je zbrala in ga zašila v staro volneno spodnje krilo. Nihče ni ničesar vedel o dragocenem spodnjem krilu, ki ga je imela starka zmerom na sebi, niti njeni otroci ne. Nekega dne je starko nepričakovano zadela kap. Krilo so obenem z drugimi neporabnimi cunjami prodali nekemu cunjarju — no — in kaj je bilo potem, si lahko vsakdo misli.

Za to zgodbo Matija Bernik zaenkrat ni zvedel. Vedel pa je, da je izginila vsa priljubljenost, ki jo je prej užival, kar se je zavzel za Bukovnikovo hišo. S tem je prišel navzkriž z javnim mnenjem in to je moral občutiti. Da so ga dolžili nepoštenosti, ni niti slutil, in kar veselil se je, kako si morejo ljudje razbijati glave z mislijo, kje je dobil toliko denarja.

Sicer se pa tudi utegnil ni zanimati za

vaški klepet. Ogromno breme dela, ki je bilo potrebno, da bi spet dvignil Bukovnikovo kmetijo, je ležalo na njegovih ramah. In z nalogo je zrasla tudi njegova moč. Prvič v življenju je stal pred tako napornim delom in to delo mu je ojeklenilo voljo in moč.

Ze zgodaj pomladi so začeli zidati. Matija Bernik je dobil sposobnega, vestnega zidarja, ki je opravil svoje delo kar hitro in še poceni.

Bernik je bil od jutra do pozne noči na nogah. Zdaj je bil v mestu pri pogajanjih, zdaj na polju, zdaj je sedel za mizo in računal. Potem je spet mešal malto ali pa nosil opeko.

Napravili so zasilni hlev, kupili najbolj potrebne konje, izpopolnili orodje in delo na polju se je lahko začelo. Orjaški Rogelj je delal za tri. Toda storil je še nekaj več. Ponudil je Matiji svoje prihranke, ki jih je bilo nekaj sto tolarjev.

»Rogelj,« je rekel Bernik, »tvojega denarja zdaj ne potrebujem. Morda pozneje! Takrat ti bom rekel zanj, to ti dam besedo. Zdaj potrebujem le tebe samega! Toda vsega. Rogelj!«

Orjak je zardel nad pohvalo, ki je bila v teh besedah in se spet lotil dela s takšno vne-mo, kakor bi bil hotel ves svet obrniti. Zdelo se je, da se je ves njegov značaj izpremenil. Samo delal je in kar pozabil na svoj počitek, ki si ga je bil časih vsak dan privoščil za nekaj ur.

Tudi otroci so po svojih močeh vneto pomagali. Tudi Janez, kar pozabil je svoje norčije. Podnevi ni imel časa zanje; zvečer pa je bil preveč utrujen, da bi se jih bil spomnil. (Dalje)

Roparja sta se še celo uro mudila v hiši. Poleg denarja sta vzela čevlje, rjuhe, usnje za čevlje, uro, klobase, suho sadje in druge reči. Orožniki iščejo roparja.

* Zaklad nakradenih predmetov zakopan v kuhinji. Orožniki so s preiskavo pri Rudolfu Kuharju in Stanku Dajčmanu v Čreti pojasnili vrsto vlomov v tamošnji okolici. V kuhinji obeh so našli zakopano zalogo obleke, perila, čevljev, lovskih pušk in drugega blaga, izvirajočega od raznih vlomov in tatvin. Kuharja in Dajčmana so prepeljali v mariborsko jetnišnico.

* Okrog 120 konj so zaplenili. Kmalu po svetovni vojni je v notranjskih krajih začelo cveteti tihotapstvo, ki se ni dalo nikoli čisto zatreti. Zadnje čase so najbolj tihotapili konje, ki jih tihotapci kupujejo po sejmi na Hrvaškem. Nekaj časa jih drže v hlevih. Ko pa pride čas, gredo z njimi čez mejo. Zdaj ko je Cerknjsko jezero zamrzlo, je tihotapcem zelo ustreženo. Pa tudi z druge strani hodijo tihotapci na našo stran. Pretekli teden je bil za naše tihotapce posebno nesrečen. Izneverili so se jim menda italijanski obmejni stražniki, ki so jim poorej posel še lajšali. Nekaj tihotapcev so prišli in nekateri tudi ranili. V roke pa jim je padel plen 120 konj, vrednih več ko pol milijona dinarjev.

* Hitro izsleden. V Andrečih pri Sv. Antonu v Slovenskih goricah je bil izvršen vlom v kletne prostore posestnika Alojzija Simoniča. Zlikovec je odnesel sodček žganja, razne poliske bridelke in gospodarsko orodje. Vloma so osumili 43-letnega Avgusta Frasa, ki je pobegnil. Ko se je te dni mudil vodja orožniške postaje pri Sv. Antonu v Slov. goricah v Mariboru, je na Glavnem trgu zagledal Avgusta Frasa, ga takoj aretiriral in izročil v mariborske sodne zapore. Pri zaslišanju je Fras vlom priznal.

* Rekruti, rezervisti in njih starši, pozor! Z nestrokovnjaško izvršeno prošnjo sta izgubljena čas in denar. Zato ne nasedajte vsakomur s tako važno zadevo. Obrnite se le na koncesionirano in strokovno preizkušeno pisarno kapetana Franca Pera (Ljubljana, Majstrova ulica št. 14), ki vam pove, ali je prošnja sploh izvedljiva ali ne. Če je izvedljiva, vam za malenkosten znesek vložijo orožje in uredi zadevo. Ne zamujajte časa in hitite z zadevo! Za odgovor priložite znamko za 6 dinarjev!

Potresni sunki v Turčiji se ponavljajo

Te dni so v Carigradu začutili potres, katerega središče je bilo po poročilih carigradske potresne postaje 1100 km oddaljeno od Carigrada. Potres so zelo občutili v Inebolu, Tasmolu in Dumušanih. Najmočnejši pa je bil potresni sunk, pri katerem je bilo prizadeto okrožje Mige. Med Kandino in Ismidom se je v dolžini 6 kilometrov pogreznila cesta 2 metra globoko. Potres je spremijalo močno podzemsko bobnenje, ki je bilo podobno grmenju ob nevihti.

Turška narodna skupščina je odobrila podporo 20 milijonov turških lir za ponesrečen-

ce potresa v Anatoliji. Predsednik vlade je izjavil, da je posebnim strokovnim odborom poverjen pregled ozemlja, kjer naj se spet zgradi mesto Erzindžan. Predsednik vlade je izrazil tudi zahvalo Turčije vsem državam, ki so ji pomagale, zlasti Franciji in Angliji. V Carigradu še naprej zbirajo prispevke in so do zdaj nabrali 900.000 turških lir. Računajo, da bo ta znesek v kratkem dosegel milijon lir. Iz Nemčije sta v Carigrad prispeli dve letali z zdravili za prizadeto prebivalstvo.

Vzroki potresov so v vplivih zvezd na našo zemljo

Italijanski raziskovalec pojavov v naši zemlji Bendandi je zlasti znan po delu, v katerem razlaga svojo domnevo, kako je izginila celina Atlantida. Atlantida naj bi bila tam, kjer je danes Atlantsko morje. Bendandi pravi, da se je potopila Atlantida brez dvoma zaradi strahotnega potresa. Zanimiva je razlaga italijanskega znanstvenika o vzrokih potresov sploh. Pravi namreč, da so potresi posledica neravnovesja privlačnih sil, ki zdaj pa zdaj nastopi zaradi menjajoče se sile planetov v vesoljstvu. Vzroki bi po tej razlagi ne bili v zemlji sami, temveč v odnošajih naše zemlje do planetov, to se pravi zvezd.

Natančneje razlaga Bendandi, čigar opazovanja na tem območju trajajo že 30 let, takole: Potres nastane, kadar prihaja naša zemlja v območje kakšnega planeta, kar povzroča motnje obstoječe izravnavešenosti privlačnih sil. Bendandi je izračunal, da razen znanih planetov še štiri drugi vplivajo na zemljo. Gre za štiri svetove, ki so doslej bili nepoznani in na katere lahko sklepamo iz številca potresov, ki so nam iz zgodovine bolj ali manj znani.

Najnovejša raziskavanja so dognala, da je v nekaterih krajih pod zemsko skorjo velika količina gmote, ki se rada odziva na zunanje vplive. To premikanje ognjenotekoče gmote v raznih globinah naše zemlske krogle je baje predvsem vzrok, da se premikata tudi severni in južni tečaj, o katerih je znano, da nista stalno na istih mestih. Premikanje gmote pod zemsko skorjo je povzročeno od privlačevanja planetov in nam nudi ključ za razumevanje raznih pojavov, med katerimi so na prvem mestu razen premikanja tečajev potresi. Kar je bilo potresov lani, so bili lažjega značaja, medtem ko nam nedavni potres v turški pokrajini Anatoliji napoveduje huiša tresenja v letih 1940. in 1941.

Če štejemo imenovane na novo odkrite planete, imamo 12 vesoljskih teles, ki razburkajo od časa do časa gmoto naše zemlje. To so Mars, Jupiter, Saturn, Neptun in štirje na novo odkriti, ki so dobili ime Italia, Roma, Reks in Duks. Ti štirje na novo odkriti planeti izvršijo svoj tek okoli solnca v 385, 732, 1357 in 2863 letih. Ob taki velikanski gmoti, ki kroži v območju našega solnca, si lahko predstavljamo motnje, ki se ob sko-

Scotto po

CRNI BRATJE

4 PIMINALNI ROMAN

Razen tega je bila vsa obleka okrvavljena od majhne rane, ki jo je dobil pri nesreči. Nedvomno bo tudi kmalu razširjena po deželi tiralica, v kateri bo gotovo naveden kot glavni zanesljivi znak: pobegle-mu kaznjencu Moravcu se vidi, da ga je doletela huda avtomobilska nesreča.

Edino možnost preskrbe obleke je videl v tem, da bi čim prej dobil stik s svojim ednim prijateljem Valterjem Stonejem v New Yorku. Morda so mu bili neznani prijatelji dali v obleko, ki je zaradi nesreče zdaj vsa strgana, tudi kaj denarja? Vročično je začel iskati po žepih. Ko so njegovi prsti segli v enega izmed žepov v telovniku, ga je spreletel vesel strah. Potegnil je iz žepa zmečkan bankovec. Bil je desetdolarski bankovec. Hvaležno se je Moravec nasmehnil.

Deset dolarjev. Cele obleke za ta denar ne dobi. Toda posamezne kose obleke lahko kupi zanj. Vsaj najnujnejše. Ali pa si kupi vozni listek do New Yorka. Ko pa je malo pomislil, je to misel zavrgel. Tak ne more na vlak; bilo bi za prenevarno.

Morda bi za ta denar lahko brzojavil Stoneju. Tudi ta zamisel ni zmagala v njem. V jetnišnici predobro vedo, da je Stone njegov edini prijatelj. Zato bodo nanj nedvomno pazili.

Pa še nekaj drugega so vedeli o njem. Sam je bil to povedal jetniškemu ravnatelju Lar-

kinu. Svoj življenjski smoter mu je bil izdal, edini smoter, ki je še ostal njegovemu zaigranemu življenju. Larkin gotovo še ni pozabil njegovih besed. In uspeh vsega tega je, da pač vsi detektivi vedo, kako je on, Moravec, maha proti New Yorku, zakaj tam so njegovi sovražniki. Tam bo izvršil maščevanje nad njimi.

Kljub temu, da je vedel vse to, ni Moravec niti za ternutek okleval. Misel maščevanja se mu je zagrizla v dušo in telo. Pretrpel bo zanj vse napore. Zanj bi dal svobodo, čast in življenje.

Ko je začel somrak sivo pritiskati skozi gozdno drevje, je Moravec vstal in krenil proti zapadu. Najprej mora, to mu je bilo jasno, menjati razcapano obleko. Bila mu je prav tako nevarna kakor jetniška obleka. Hitreje, kakor si je bil mislil, se mu je ponudila priložnost za to.

Sredi neke jase v gozdu je bila majhna domačija. Ne daleč proč je stala odprta baraka, v kateri je v svoje največje veselje odkril flanelasto srajco in stare vojaške hlače. Takoj se je preoblekel ter vzel s seboj revolver in žepno svetilko.

Po daljšem iskanju je našel še zamazan dežni plašč, ki so ga brzkone uporabljali že za konjsko odejo. Oblekel ga je kar čez srajco. Nato jo je ubral dalje. Oblečen je bil torej zdaj kakor pravi počestni klatež.

Kljub tej zunanji spremembi se je podnevi previdno izogibal avtomobilske ceste. Čez nekaj časa pa je čisto izgubil smer. Kod naj gre, da bo prišel prav?

Predvsem ne sme skozi Springfield, temveč ga mora obiti. Tudi Hartford, ki stoji malo južneje, je nevaren. Ne smejo ga tam videti, ker je gotovo vse zastraženo in vse pončeno o njegovem begu iz ječe.

Ni mu preostalo drugo kakor obema mestoma izogniti se v širokem loku. Nerodno je to, pa saj zaradi hrane mu ni treba biti v skrbeh, ker ima v žepu denar. Vzel je še enkrat bankovec iz žepa. Da pri dnevni svetlobi ugotovi njegovo vrednost. Pri pogledu na bankovec se je prestrašil.

Bil je stodolarski bankovec.

Moravec se je grenko zasmehal. Pri vsaj ganljivi pomoči, katere je bil deležen od neznanih prijateljev, so ga ti spravili v novo zadrego. Tako visokega bankovca zaenkrat pač ne more menjati. Kdo pa bi njemu, razcapancu, veriel, da je stodolarski bankovec res njegov in da ni bil ukraden. Zdaj mu preostane samo še eno, to je beračenje.

Moravec je stisnil zobe. Njegov obraz je bil trd kakor granit, ko se je obrnil proti jugu.

Proti deveti uri zvečer je bil na cesti ne daleč od Hartforda. Še zmerom je bil oblečen v staro obleko iz zapuščenih barake. Imel je bil srečo in je pomagal nekemu farmerju potegniti njegov avto iz močvirja. Za to pomoč je bil zaslužil kosilo in pol dolarja.

Nato je hodil dolgo po cesti in se stalno izogibal avtomobilov, ki so se vozili iz obeh smeri. Včasih se je komaj mogel dovolj hitro skriti.

plčenju njihovih medsebojnih sil privlačenja, odnosno odbijanja zdaj pa zdaj pojavijo na naši zemlji. Bendaudi je izračunal, da so ta vesoljska telesa skopila svoje sile na tak način leta 10 431. pred Kristusom, ko se je razklala in izginila pod morsko gladino Atlantida Drug tak potres, ki je imel za posledico velikansko poplavo, je bil 7000 let pozneje, to je leta 2687. pred Kristusom. Mor-da je to tista strašna zemska nesreča, o kateri nam poroča sveto pismo Stare zaveze kot o splošnem potopu.

Zato je možno prerokovati novo strahotno nesrečo zemlje. Italijanski znanstvenik meni, da se bo zgodila ta nesreča leta 2521. po Kristusu in bo povzročila uničenje ene ali druge celine na naši zemlji.

Za smeh in kratek čas

IZGOVOR

Učitelj: »Kaj pomeni to šumenje?«

Učenec: »Oprostite, gospod učitelj, Gašper je odprl atlas na strani, kjer so niagarski vodopadi.«

DOBRA ŽENA

Miha: »Kaj pa si tako lisast po obrazu?«

Jože: »Oni dan sem praznoval god, pa me je žena obsipala s cvetjem.«

Miha: »Ne razumem!«

Jože: »Cvetje je bilo namreč v lončkih!«

TAKO JE

Dušan: »Gospodična, ali bi poklicali svojo mater, če bi vas jaz zdajle poljubil?«

»Zakaj? Ali hočete poljubiti tudi njo?«

Iz Prekmurja

Sezonski delavci so prinesli 32 milijonov

Murska Sobota, januarja. Skozi Maribor se je vrnilo iz Nemčije pred tedni skupno 12.137 sezonskih delavcev iz Nemčije. Nad polovico jih je bilo iz Prekmurja. V Maribor so se pripeljali v 12 posebnih vlakih, dve skupini pa sta bili priključeni rednim vlakom. Računajo, da je vsak sezonski delavec postal po Narodni banki

Na desni in levi strani ceste je bila ograja iz bodeče žice. Kam naj se hitro stisne, kadar z vso naglico pridrvi avto? A skriti se mora, kajti vest o pobegu kaznjencev je bila gotovo že po radiu vsepovsod razširjena. Samo dolge, temne večerne ure so bile njegove prijateljice. V temi se je lahko skrival.

Postajal je lačen in čedalje težje mu je bilo telo, čedalje bolj so se noge upirale hoji. Toda dragocenih večernih ur ne sme zamuditi za hojo. Spi lahko podnevi. Z edinim razpoložljivim denarjem, to je s polovico dolarja, mora pametno gospodariti. Kdo ve, če se mu bo spet kmalu ponudila priložnost za zaslužek. Njegov stodolarski bankovec, ki ga nosi s seboj, mu postane lahko usoden. Nikakor ga ne sme menjati.

Visoko nad njim je sijal mesec, obdan od težkih oblakov. Njegov medli žar je razsvetljeval cesto, ki je bila modrikasta. Avtomobili so drveli mimo s svojimi lučmi tiho kakor drveča usoda. Ti avtomobili so Moravcu tesnili srce.

Čedalje močnejši je postajal v njem strah, da niso v teh vozilih prežee oči, vohajoči ljudje. Policijski ljudje gotovo na vso moč napenjajo možgane, da bi mu prišli na sled. Tudi sam mora biti skrajno previden. Samo majhna neoprevidnost, pa bo v pasti...

No, četudi, saj ima revolver.

Ko mrtev stroj je stopal dalje. Vse se mu je naenkrat zazdelo kot mučen, strašen sen. Nesreča — mogoče, ki so mu hoteli pomagati, kako strašno neresnično se mu je videlo sedaj vse to. Pred štiriindvajsetimi urami, torej prejšnji večer, je še bil spal v ječi. Dobil je tretji listek, sledile so razburljive ure čakanja, ušel je iz celice, spiezal je skozi mra-

OTROŠKA

Mati: »Kaj hočeš za svoj rojstni dan?«

Nežica: »Novo punčko!«

Mati: »Pa saj je še lanska punčka čisto dobra.«

Nežica: »Tudi jaz sem še čisto dobra, pa si vendar tudi ti kupila novo...«

VOJAŠKA

Narednik: »Kaj boš dal vojaku, ki nenadno izgubi zavest?«

Vojak: »Čašo konjaka!«

Narednik: »A če konjaka ni?«

Vojak: »Mu ga bom pa obljubil!«

SAMO PO SEBI RAZUMLJIVO

Znamenita nekdanja lepota je umirala v starosti 80 let. Svojo zadnjo spoved si je skrajšala takole: »Gospod župnik, bila sem mlada in lepa. Vse drugo si lahko mislite.«

NI ČUDNO

Milan: »To je čudovito, da ima Dušan vselej nahod, kadar ga ima Branko.«

Vera: »To ni čudno, saj hodita oba z enim in istim dekletom.«

PREJ MU MORA POMAGATI

Ravnatelj (snubeu): »Ali boste res nosili mojo hčer na rokah, kakor mi obljubljate?«

Snubeu: »Res, samo morate prej meni pomagati na noge.«

Po Sloveniji gre glas:

povprečno 180 mark, kar znaša po tečaju 13,3 din za marko 2394 dinarjev. Potemtakem so sezonski delavci poslali domov v gotovini nad 29 milijonov dinarjev. Razen tega je vsak delavec tudi lahko prinesel čez mejo še 10 mark. Računajo, da je vsak posameznik spravil čez mejo povprečno 7 mark, kar znaša skupaj nad 1 milijon dinarjev. Razen tega je naša država tudi dovolila sezonskim delavcem, da so lahko uvozili nekatere oredmete brez carine. Tako je okrog 4000 delavcev kupilo v Nemčiji kolesa. Če računamo, da je vsako kolo vredno najmanj 500 d'n, znaša skupna vrednost koles 2 milijona dinarjev. Torej so naši sezonski delavci v pretekli sezoni prinesli iz Nemčije v gotovini in blagu nad 32 milijonov dinarjev.

čen prezračevalni rov, skočil čez zid. Nato so ga neznani prijatelji naložili v avto. Neznani avto jih je začel preganjati in zgodila se je strašna nesreča.

V duhu je zagledal ležati pred seboj poškodovana telesa prijateljev. Dva sta bila morda že mrtva. Njega samega je usoda obvarovala. To ni bilo več usodno naključje. To je bila božja pravičnost, ki ne dopušča, da bi zločini njegovih sovražnikov ostali nekaznovani.

Ure so tekale. Globok Roadster je švignil mimo, nato pa ga pol ure ni motilo nobeno vozilo. Temna je ostala deželna cesta tiha in samotna. Nebo se je močnejše pooblačilo in mrzel severovzhodnik je začel briti izza drevja.

Ko je prekorakal neki ostri ovinek, je presenečen obstal. Kakšnih petdeset metrov pred njim se je svetila rdeča zadna luč avta. Moravec se je ves v strahu obrnil, da bi zbežal. Ali ni to policijska past? Njegovi odreneli prsti so zgrabili revolver.

Nato pa je le trezno premislil: takšnega voza, kakršen je ta pred njim, pač policija nima. Bil je močan Roadster, zelo nizek in očitno prav posebna znamka. Nedvomno voz, ki je bil pred pol ure švignil mimo njega.

Potnika ni opazil Moravec nobenega. Mor-da stoji ob robu gozda? Toda vse na okoli je bilo tiho in mirno, le veter je piskal okoli avta, ki je stal v motnem krogu lastne razsvetljave.

Drzno upanje je zdajci vstalo v Moravcu. Če bi si mogel izposoditi tole vozilo, ne ukra-sti, samo izposoditi in ga potem proti jutru pustiti kje v New Yorku? Previdno je lezel naprej. Avto je bil dvosedežen sportni mo-

V banovinsko bolnišnico v Murski Soboti je bilo sprejetih lani 3733 bolnikov. Umrljivost je bila razmeroma nizka in je znašala samo 2,6%. Umrlo je 97 bolnikov. Oskrbni dnevi bolnikov so dosegli visoko številko 42.473 dni, povprečni dnevni stalež pa 116 bolnikov. Število operacij znaša 1899. Obrat v soboški bolnišnici naglo rase in dosedanje poslopje ne ustreza takemu navalu. V letu 1920 je bilo sprejetih le 849 bolnikov, l. 1930. 1285, l. 1935. jih je bilo že 2208, leta 1938 pa 3070. Sorazmerno s tem je raslo tudi število operacij, ki je lani naraslo za 546. Nova bolnišnica je nujno potrebna. Zanj so že napravljene načrti in izbrano stavbišče.

Iz sosedove kleti je kradel kmetijske pridelke Jožef Mlinarič iz Noršincev pri Ljutomeru. Pred okrožnim sodiščem v Murski Soboti je dobil dva meseca in tri dni zapora in 120 din denarne kazni.

Popotnikova torba

Veržekskemu mostu se obeta nevarnost

Veržej, januarja.

Mura je vsa pokrita z debelim ledom, no katerem hodi ljudje brez vsake nevarnosti. Brodovi ne vozijo in murski mlini so vsi potegnjeni na bregove. Ljudje ne pomnijo, da bi morali mlinarji imeti svoje mlino tako dolgo na bregovih zaradi zamrle reke. Obmurski kmetje morajo hoditi z žitom daleč k umetnim mlinom, kjer je v zadnjem času velik naval.

Kakor hitro bo nastopilo južno vreme, se bo začel led ki pokriva Muro, talati. Takrat bodo na Muri plavale ledene plošče, ki bodo pritiskale ob veržekski most, ki je že zdaj nagnjen, ker je bil napravljen pred 20 leti iz preslabega lesa. Zato je treba zdaj misliti na to nevarnost, da se bo ob pravem času preprečilo hudo zlo.

Listnica uredništva

Sp. Poličane. Dopisniki so zmerom dobro došli, toda donosovanje naj bo stvarno, kratko in resnično. Obozarjamo tudi, da se donosovanje ne honorira.

del in je znak na nem pričal, da je bil iz New Yorka. Moravec se je zmagoslavno nasmešnil, ko je bil opazil sedeža prazna. Takoj nato pa se je zdrnil.

Nenadno je zagledal pred seboj mlado damo sklanjajočo se nad motorjem. Bila je zelo blede kakor od skrbi ali pa od telesne utrujenosti. Nato je odkril, da je imela na sebi moderen, dragocen kožuh. Pa zelo lepe, temne in jasne oči je imela. V prvem trenutku je bila videti bolj nejevoljna kakor prestrašena.

Moravec je stopil k njej in potegnil z glave svoj zašpehan klobuk. »Oprostite, milostljiva gospodična, če sem vas prestrašil. Zelo žal mi je. Ali vam lahko pomagam?«

Mladenka je oklevala. »Prosim, če ste tako dobri.« Mirno ga je premotrila od nog do glave, ko je prišel bliže. »Mislim, da je motor v redu, toda ranila sem si zapestje in ne morem motorja spraviti v delovanje.«

Z mešanimi občutki si je Moravec ogledal voz. Najbrž so se v teh letih, ki jih je presegel v ječi, avtomobili že toliko izboljšali, da se ne bo več spoznal v njih ustroj.

»Ali je zaganjač odpovedal, milostljiva gospodična?«

»Da, pred kakšnimi dvajsetimi minutami. Ostri ovinek me je nekoliko zmedel, zato sem hitro ustavila. Iz neznanega vzroka pa potem zaganjač ni hotel več delovati. Ko sem iskala napako, sem se močno udarila v zapestje, in zdaj res ne vem, kaj naj bi storila, če ne bi bili vi slučajno prišli po cesti. Že mnogo časa sem izgubila, a jaz moram hitro v New York.«

Moravec se je široko postavil pred motor, se sklonil in naglo potegnil ročaj navzgor.

Ženski vestnik

Zdravstveni nasveti za zimo

Pozimi je zrak posebno čist in zato izkristimo vsako priliko, da čim več vdihavamo svež zrak, ki nam popravi kroženje krvi. Na svežem zraku dobimo dober tek in tudi pljuča se nam popravijo. Dihati moraš skozi nos in ne skozi usta. Če si bila v topli sobi ali celo na peči in tam mnogo govorila ali celo pela, tedaj ni dobro na mrzlem zraku mnogo govoriti in s tem grlo hladiti. V takem primeru imej usta zaprta in dihaš skozi nos, sicer si grlo prehladiš.

Sobo večkrat čez dan dobro prezračaj. Najboljše je, da napraviš za nekaj trenutkov prepih, ker se soba potem res temeljito prezrača vse bolj, kakor če imaš okno tudi četrt ure odprto. Sveži zrak se kaj hitro spet segreje.

Če imaš zvečer, preden greš spat, noge mrzle, tedaj si jih vedno segrej v nekoliko topli vodi in dobro zbršiš. Vse boljše boš spala, kakor pa če ležeš z mrzlimi nogami, ki si jih potem v postelji ne segreješ po celo uro. Če imaš stalno mrzle noge, si jih vsak večer nadrgni še z žganjem in zavij v volneno krpo.

Če te boli votel zob, tedaj zvij, seveda z umito roko, vato v kroglico, ki jo namoči v kreolin (dobiš v lekarni) in potlači z zobotrebnem v luknjo zoba. Ko bolečine prenehajo, vato spet odstrani. Če imaš votel zob, tedaj takoj k zobozdravniku, da ga ali plomba ali pa izdere, ker tak zob okuži še druge zobe in pri najmanjšem nerazpoloženju ali prehladu spet prične boleti.

Osnovna zahteva zdravstva je umivanje rok. Roke je treba velikokrat na dan umiti. Posebno preden pričneš kuhati, preden greš h kosilu, ko prideš iz stranišča, preden greš spat in preden postrežeš bolniku in potem, ko si bolnika opravila. Umij si roke tudi, če si imela opravka z denarjem. Umij si roke, če tudi niso na oko umazane, ker z rokami prenašaš bacile nase kakor na druge. Čistoča je glavni pogoj zdravja.

Za kuhinjo

Svinjski zrezki v paradižnikovi omaki. Svinjske zrezke potolci, osoli in malo popo-

praj. V kozi razbeli mast in prepraži dve debeli, a drobno zrezani čebuli. Na čebulo zloži zrezke in jih hitro opeci po obeh straneh. Nato potresi zraven žlico moke, in ko moka porumeni, dodaj tri žlice paradižnikove meze, prilij še malo vode, če je meza zelo gosta. Vse skupaj premešaj in pokrito duši do mehkega. Če je paradižnikova meza zelo kisla, lahko daš po okusu malo sladkorja. Če imaš, dodaj še žlico ali dve kisle smetane in malo zelenega sesekljanega peteršilja. Zraven daš rezance, valjance, dušen riž in slinčo.

Majoneza. V lonec deni dve jajci, dva rumenjaka, od pol limone sok, štiri žlice vode, žličico gorčice, malo soli in štiri žlice olja. Vse skupaj dobro zmešaj. Lonec postavi v krop in mešaj, da se majoneza zgosti. Nato odstavi in ko se popolnoma shladi, primešaj še dve žlici kisle smetane in žličico sesekljanega zelenega peteršilja. Tako pripravljeno majonezo polij po mrzlem mesu, krompirju, ribah ali solati.

Telečja jetra na srbski način. Pol kile jeter lepo nareži ali vseeno tako, da ostanejo v kosih. Nato jih prevleci s slanino, malo popopravi in osoli. Položi jetra na segreto mast in postavi v pečico, da se spečejo. Med pečenjem jih večkrat polij s sokom, in ko so zapečena po eni strani, jih obrni. Po potrebi dodaj žlico vode. Zraven daš pečen krompir.

Telečji koteleti. Telečje kotelete potolci in osoli. Zloži jih na razbeljeno mast in jih hitro opeci po obeh straneh. Opečene zloži na topel krožnik, na mast pa stresi žlico moke, in ko moka samo malo zarumeni, dodaj žličico sladke paprike, premešaj in zalij z vodo. Ko omaka prevre, zloži kotelete v omako in jih duši do mehkega. Preden daš na mizo, dodaj še tri žlice kisle smetane, strok stlačene česna in žlico sesekljanega peteršilja. Zraven daš v kosih kuhan krompir, potresen s peteršiljem.

Ocvrte klobasice. Dve žemlji namoči v mleku, nato jih dobro otisni. Zdobi jih v pol litra mleka, dodaj dve dekli sirovega masla, eno deko moke in vse skupaj mešaj kuhaj, da se zgosti. Ko se shladi, primešaj četrt kile kuhane in sesekljane gnjati, malo popopravi in dodaj malo sesekljanega zelenega peteršilja. Iz te zmesi napravi drobne klobasice, jih povaljaj v raztepenem jajcu in drobtinah in na vroči masti ocvri. Daš s solato ali gobjo omako na mizo.

Vinska juha. Zavri liter rdečega vina, do-

daj malo skorje cimta, dve do tri žbice in sladkorja po okusu. Ko vino zavre, primešaj štiri stepene rumenjake in ko prevre, je juha gotova.

Praktični nasveti

Med je najboljša prebavna sredstvo in proti zaprtju. Ko prično otroku rasti zobje, namaži mu dlesni večkrat na dan z medom. Med zelo pospeši rast zob. Med pomešan z vinom zelo okrepi človeka. Med, namazan na kruh, je slaščica za otroke.

Kdor boluje za naduho, naj se varuje suhega zraka v sobi. Vsak večer, preden greš spat, razobesi v sobi mokro platneno rjuho, ki bo dajala od sebe vlago in nadušljivemu omogočila lažje dihanje.

Zanimivosti

× Daleč v vesoljstvu se je razpočilo neko solnce. Na osnovi opažanj zvezdarne v Hamburgu in Sonneburgu je ugotovljeno, da se je dogodila v vesoljstvu nesreča velikanskega obsega. Razpočilo se je solnce v Rimski cesti. To solnce, ki je bilo enako veliko kakor naše, se je razletelo zaradi razpadanja atomov, iz katerih je sestojalo. Zavrlo velikanske sile, ki se je razvila ob razpočenju, je zunanja plast odletela v vesoljstvo s hitrostjo več milijonov kilometrov na uro na vse strani.

× Brat bivše cesarice Zite na Finskem. Princ Rene de Bourbon Parmski je te dni prišel na Švedsko in odpotoval na Finsko, kjer je vstopil kot prostovoljec v finsko vojsko. Princ Rene je brat zadnje avstrijske cesarice Zite. Princ Rene je oženjen z dansko princeso Margerito. Prebival je zadnja leta v Franciji. Znan je kot sportnik. Princ Rene je bil tisti, ki je rešil zadnjega avstrijskega cesarja Karla iz valov Soče med svetovno vojno, ko je cesarjev avtomobil zavozil v reko. Star je 43 let. Izjavil je, da ne more ostati ravnodušen sprito žaloigra, ki se odigrava v Evropi.

× Proti hujskačem v bivši Avstriji. Dunajska izdaja narodnosocialističnega glavnega glasila »Völkischer Beobachter« ostro obračunava z raznimi hujskači, ki zastupljajo dobro voljo nemškega naroda v bivši Avstriji.

Takoj je sledilo tiho, enakomerno brenčanje dobro izbalanciranega motorja.

»No, saj gre,« je menil in se lahko nasmešnil. »Zdaj bo gotovo deloval tudi zaganjač. Poskusiva!«

Res je bilo tako. Vse je bilo v redu.

»Zelo, zelo sem vam hvaležna.« Mladenka ga je toplo pogledala. »Brez vas bi morala ostati tu na cesti in ne bi mogla naprej. Moram pa v New York, kjer je moj brat nevarno zbolel, kakor so mi javili brzojavno. No, zdaj lahko spet brez truda vozim, toda zavestje me še zmerom zelo boli.«

Moravec je opazil zdaj, da je bilo dekle izredno lepo. »Poskusite, kako bo šlo,« ji je svetoval. »Vozite počasi in preizkusite, če krnilo lahko ostro vrtite na obe strani.«

Smehljaje se mu je zahvalila, ko je stopila v voz. Šele zdaj je videla njegovo razcapano obleko.

»Ne vem, iz katere smeri ste prišli,« je menila naenkrat bolj hladno. »Če greste v isto smer, se lahko peljete z menoj.«

Moravec je bil pač opazil nenaden izraz začudenja in nezaupanja v njenih očeh. Kaj si je mislila? Šele zdaj mu je postalo jasno, da je nehote igral vlogo izobraženca. Njegove besede pa nikakor niso bile v skladu z njegovo potepinsko obleko. Toda kljub temu je hotel slediti njenemu pozivu in stopil v avto. Le izraz njenega nezaupanja ga je zadržal.

»Hvala lepa, milostljiva,« je vzdignil roko h klobuku. »Do mojega doma je še čisto kratka pot.«

Neznanka ga je še enkrat pogledala z očmi, polnimi nekega začudenega dvoma, nato pa je poglajala voz.

Peljala se je kakih petdeset metrov pred njim, medtem ko je Moravec zasmehoval svojo bojazljivost, ki mu je branila prositi neznanko, da bi se smel peljati z njo. Videl je, da se je ravnala po njegovih nasvetih. Vozila je počasi in vodila vozilo zdaj na desno zdaj na levo, da bi ga preizkusila. Svetlobna kroga žarometov sta med tem preizkušanjem pošastno plesala med drevesnimi debli ob cesti. Nenadno pa sta obstala pri miru. Moravec je videl, da je vozilo spet zastavkalo.

»Mislim, mislim, da le ne bo šlo,« je vzkliznila mlada dama nasproti Moravcu, ko je prišel bliže. »Nikakor ne more voziti ostro kreniti na desno. Žal mi je, da se nisem odpeljala z vlakom.« Pogledala ga je vprašujoče. »Ali me lahko peljete do bližnjega mesta, kjer si najdam šoferja? Vem, da mnogo zahtevam od vas, toda za vaš trud bom dobro nagradila. Ali niste rekli, da bivate v bližini?«

Moravec je nekaj časa premišljal, nato pa je rekel: »Vi potrebujete vozača, da bi vas popeljal v New York?«

»Da. Če bi le mogla koga dobiti. Pa takoj bi ga rada dobila, ker se mi mudi!«

»Lepo, milostljiva gospodična.« Moravec je skušal mirno govoriti. »Vas bom pa jaz peljal do New Yorka. To se pravi, če ste z menoj zadovoljni in če mi plačate tudi voznino za povratek.«

»To se razume,« je menila navdušeno. »Za vašo prijaznost vas bom prav dobro nagradila. Samo recite, koliko zahtevate. Kdaj pa se lahko peljeva?«

Moravec ji je pogledal naravnost v oči.

»Res? To je imenitno. Toda vi potrebujete

toplejši plašč. Med vožnjo vas...«

Nehala je govoriti, ko je videla, da je zmajal z glavo.

»Bo že šlo, tudi tako, milostljiva gospodična. Predolgo bi trajalo, če bi šel po plašč domov, ker se vam zelo mudi.«

Dekle je mahnilo z roko, kakor bi mu jo bilo hotelo dati, nato pa je pokazalo proti ozadju vozila: »Mislim, da je tu notri star šoferski plašč. Tega lahko oblečete. Tudi rokavice našega šoferja morajo biti zraven.«

»Najlepša hvala, milostljiva gospodična, bom takoj poiskal.«

Šoferski plašč je bil odlične kakovosti, le z oljem je bil zamazan. Očitno ga je šofer oblekel le takrat, kadar je nenadno moral kaj popravljati pri avtu. Moravec ni bil v njem videti več tako potepinski kakor v obleki iz barake na gozdni jasi. Stopil je k avtomobilskim vratom.

»Saj voziti znate?« ga je vprašala.

»Da, gospodična.«

Spet se je v njenih očeh pokazala nezaupljivost. »Ali ste šofer?«

»Da — ne, če se natančno vzame, gospodična,« je okleval. »To se pravi, da za enkrat nisem šofer. Monter sem iz Forbesove garaže tamle zadaj.«

»A tako. Upam, da ne boste imeli nevšečnosti, če ne pridete jutri na delo?«

»O ne, gotovo ne,« je rekel, ko je pogljal motor. »Razen tega pa imam ta teden nočno službo.«

»Vozite torej, kolikor mogoče hitro,« mu je naročila lepa mladenka. »Kadar boste peljali mimo kakšne odprte pošte, ustavite voz. Brzojavila bom očetu. Skozi katero mesto se bova najprej peljala?« (Dalje)

ji zaradi različnih težav, s katerimi se mora danes boriti nemški človek. Članek ima značilen naslov: »Ali nam bodo res vse požrli Prusi?« Pisec opisuje početje hujškatcev, ki trosijo med ljudi na primer govorice, da primanjkuje mleko na ozemlju Avstrije, ker ga izvažajo v celih vlakih v Nemčijo. Drugi spet trdijo, da je v Nemčiji na pretek morskih rib, medtem ko jih gospodinje na Dunaju, v Gradcu in Innsbrucku ne vidijo niti enkrat vsake kvatre. Čuti je tudi glasove, da vlada pomanjkanje, popra, cimeta in paprike, češ da so prepeljali vse te začimbe v rajh. Glavno glasilo narodnosocialistične stranke zavrača vse te govorice in pravi, da ni bil prepeljan iz bivše Avstrije v stari rajh niti en gram avstrijskega mleka ali sirovega masla. Resnica pa je, da prepeljejo iz rajha v bivšo Avstrijo vsak mesec do 30 vagonov sirovega masla in kondenziranega mleka. Polovico potrebe po krompirju na ozemlju bivše Avstrije oskrbuje danes s svojimi pošiljatkami stari rajh. Kar se tiče obilja morskih rib v pruskih mestih, pa je zadeva taka, da jih je tam res več na trgu, ker primanjkuje vagonov za prevoz morskih rib iz Severnega in Baltičkega morja v južne nemške pokrajine. Naposled ugotavlja »Völkischer Beobachter«, da dobivajo prebivalci bivše Avstrije 750 gramov moke več na mesec kakor pa prebivalci v mejah starega rajha.

× Tanke bodo prevažali po zraku. Tank, ki je bil najstrašnejše orožje v prejšnji vojni, se je od svojega prvega nastopa leta 1917. v severni Franciji zelo spremenil. Postal je večji in trpežnejši, pri tem pa še okretnejši in hitrejši. Naučil se je celo plavati. A zdaj govorijo, da se bo moral naučiti tudi letati. Seveda ne bodo obesili nanj propelerja in dveh kril. Letal bo drugače, dal se bo namreč prenašati z letalom. Toda tanka, ki je težak do 50 ton, seveda ne bo mogoče dati niti na največje letalo. Letalo s takšni mbremenom se ne more dvigniti. Toda česar eno letalo ne zmore, zmoreda dva. Sila motorjev obeh letal bo kos velikanski teži tanka. Ko bo že tank dvignjen z dvema letalom, ga bo moglo nato eno letalo odnesti po ozračju in odložiti zadaj za sovražnimi črtami.

× Vsaka ura vojne stane eno milijardo dinarjev. Kako silen gospodarski napor predstavlja vojna, je najbolje razvidno iz računov ameriških finančnih strokovnjakov, ki pravijo, da se za vojne namene na vsem svetu potroši vsak dan okrog 25 milijard dinarjev ali več kakor eno milijardo dinarjev vsako uro. Pred svetovno vojno so države porabljale prilično 12,5 odstotka svojih dohodkov za svoje vojske, to je približno osmino državnih dohodkov. Danes gre v isti namen 45 do 55 odstotkov državnih dohodkov, torej okroglo polovica. Anglija je l. 1933 samo za svoje letalstvo porabila 33 milijard dinarjev. Nemčija je po izjavi kancelarja Hitlerja v zadnjih šestih letih za svojo oborožitev dala 1300 milijard dinarjev.

× Snežinke v obliki velikih krogel. Oblike snežink so kaj različne. Pri nas padajo po večini kot majhne zvezdice druga za drugo. Na severu ima sneg pogosto obliko praška in veter ga podi skozi širne ravnine Kanade, Laponske ali Rusije kakor oblake puščavskega peska. Včasih pa so snežne kosmine lahko neverjetno velike. L. 1887. so v bližini Porta Keogha v Montani padale kosmine, ki so bile večje od nogometnih žog. Kosmine v velikosti teniških žog so opazovali v marcu l. 1900. v Richmondu v državi Maine. Tudi v Berlinu so imeli januarja l. 1915. nenavaden snežni metež. Kosmine so imele tedaj obliko plošč in so se v zraku gugale sem in tja. V Angliji so januarja l. 1887. snežile kosmine v podobi krogel. V bližini Osla so ujeli kosmine, ki so bile večje od škatic za vžigalce.

× 25 let z drobcom šrapnela v srcu. Neki prokurist iz Hannovra v Nemčiji je bil januarja l. 1916. kot 18letni prostovoljec pri ulancih na nočnem patrolnem obhodu na Poljskem. Rusi so patroljo opazili in začeli nanjo streljati s šrapneli. Drobec izstrelka je zadel v srce. Več mesecev je ležal v vojni bolnišnici. Rana se je dobro zacelila, toda

zdravnikom ni uspelo, da bi mu drobec potegnili iz srca. Prebil je srce in prirasel nanj. Bivši ulanec nosi zdaj že 25 let drobec v srcu, ki mu pa ne povzroča nobenih težav.

× Nov izum za boj proti letalom. Angleško časopisje poroča, da sta si zaveznici Francija in Anglija zagotovili patent nekega ameriškega izumitelja, ki je izumil tako imenovano padalno granato. To je granata, ki se ne razpoči, temveč se med letenjem pretvori v mrežo jeklenih vrvi, ki predstavljajo za sovražna letala hudo nevarnost. Iz New Yorka poroča-

jo, da bosta zaveznici uporabili te granate, da preprečita sovražne letalske napade. Padalne granate se izstrele iz topa kakor navadne granate in so ves čas, dokler ne dosežejo določene višine, čisto enake navadnim granatam. Na določeni višini pa se takšna granata ustavi, začne padati in se spreminjati v mrežo jeklenih vrvi, dolgih nad 100 metrov. Te mreže predstavljajo veliko nevarnost za letalske vetrnice in za letalska krila. Granate lete osem kilometrov daleč.

Koliko mrazu prenese naše telo

Okrog 60 stopinj nad ničlo dosega skrajna toplota in okrog 70 stopinj pod ničlo največji mraz na zemlji. Tako je vsaj v naši dobi. V prejšnjih dobah je bilo nemara drugače. Znanost pa je naravo že davno prekosila.

Na slovitem vseučilišču v Leydenu so po umetnem potu dosegli mraz skoro 273 pod ničlo. To pomeni, da so se zelo približali tisti mrzlotni točki, ki je sploh še mogoča in ki se imenuje absolutna ničla. Takšnega mraza siže ne moremo več predstavljati, saj se tresemo že, če pade živo srebro v toplotmeru kakšno stopinjo pod ničlo. Nevarnost, da zmrznemo, nastopi seveda šele tedaj, če se nam kri znatno ohladi. Človek ni več sposoben za življenje, če se mu kri, ki meri 36 do 37 stopinj nad ničlo, ohladi pod 23 stopinj nad ničlo.

Znanstveniki so na lastnem telesu preizkušali, koliko prenese človeško telo. Tako sta se dva ameriška znanstvenika lahko

oblečena zaprla v prostor, ki so ga uravnali na 30 stopinj pod ničlo.

Že po 7 minutah je učenjakoma otrpnil jezik, da nista mogla več govoriti. Po nadaljnjih enajstih minutah sta izgubila zavest. Po dogovoru so ju tedaj potegnili iz prostora. Njuna telesna toplota je znašala še 28 stopinj nad ničlo. S previdnim ogrevanjem so ju po eni uri spravili spet k zavesti.

Človeško telo je pač zelo občutljivo. Živali in rastline nas delno precej prekašajo. V znanstvenih delavnicah so neke nizko stoječe živali izpostavili mrazu 268 stopinj pod ničlo in pozneje so jih s počasnim ogrevanjem spet obudili k življenju. Tudi troši mnogih bakterij zdržijo velikanske toplotne razlike. Segreješ jih lahko nad 100 stopinj nad ničlo ali ohladiš na 100 stopinj pod ničlo, pa jim življenjske sposobnosti s tem ne uničiš.

Mrtvim donašajo hrano

V Indokini zelo časte spomin rajnk. Kar človek umre, mu napravijo sicer skromen grob, toda svojci, pa tudi prijatelji, pridejo vsak dan h grobu in ga posujejo z rižem in drugimi živili, da bi imel pokojnik kaj jesti. Skrbe tudi, da ni žejen, zato polivajo grob z riževim pivom. Pokojnika se ne prestando spominjati in na grob mu ne prinašajo samo okrepitev, temveč ostanejo na njem cele ure in prepevajo žalne pesmi.

Tako žalujejo za pokojnikom po več mesecev do dveh let, kakršen je pač bil družabni položaj rajnkega. Žalovanje pa ni zmerom iskreno. Svojci in prijatelji navidezno žalujejo včasih le iz strahu, da bi se pokojnikov duh ne razjezil in povrnil, kar bi pomenilo smrt enega izmed njih.

Ko se približa čas žalovanja koncu, se to primerno proslavi. V ta namen zakoljejo več

bivolov in njihove glave polože pred pokojnikov grob, da bi tudi on imel kaj od tega. Ograjo okrog groba lepo okrase in postavijo nad grobom čim lepšo leseno koč; zlasti streho okrase z rezbarijami in poslikajo z različnimi prizori iz pokojnikovega življenja.

Skrb za okrasitev groba izvira iz vere, da se je pokojnikova duša za trajno naselila v grobu in da se ni treba več batl, da bi se vrnila med žive. Ob koncu žalovanja polože pokojniku na oltar še eno izdatno žrtev, potem se pa za njegov grob in za koč nad njim sploh ne zmenijo več. Zob časa kmalu opravi svoje ali pa mu pomagajo tudi termi, ki razgrizejo les. Šele potem je pokojnik za domačine zares mrtev in povsem neškodljiv.

NAJLEPŠE ČTIVO

Ravljen: ZGODBE BREZ GROZE

Klabund: PJOTR · RASPUTIN

Ravljen: ČRNA VOJNA

Thompson: SIVKO

Majerjeva: RUDARSKA BALADA

Broširana knjiga stane 10.— din.

Vezana knjiga stane 15.— din.

ZALOŽBA »CESTA«

LJUBLJANA — KNAFLJEVA UL. 8

NAPISAL MIRKO BRODNIK

Srce v okovih

ROMAN

64

Ves dan je kakor izgubljen taval po Ljubljani. Stopil je v banko, kjer so mu izročili veliko kuverto, ki jo je pred nekaj tedni dal v shrambo. V njej so bili vsi načrti in obrazci. Ta kuverta je bila vredna trideset milijonov!

Pa je le prišel večer, ki ga je tako težko čakal. Že poldrugo uro pred prihodom vlaka je bil na kolodvoru. Potem je spet zvedel, da ima vlak skoraj celo uro zamude! Še nobena ura v življenju mu ni šla tako polzevo. Končno je le zagledal v daliavi dim in malo nato je med oglušujočim truščem obstal brezovlak na postaji.

Pohitel je k edinemu vagonu prvega razreda in ori oknu je zagledal Angležev resni obraz.

»Good bye!« ga je Anglež pozdravil in mu stisnil roko kar skozi okno. Naglo je skočil iz svojega oddelka in po peronu sta krenila proti izhodu.

»Saj je šlo vse v redu?« ga je Sazanov nestrujno vprašal.

»Vse!« je Anglež pritrdil. »Firma je potrdila pogodbo, ki sva jo podpisala.«

Šla sta v mesto. Med potjo sta se dogovorila, da bo Anglež najel sobo v hotelu in potem šel z inženjerjem na njegov dom, da tam uredita vse ostalo.

Kolikrat se je potipal inženjer na levi strani, da se prepriča, ali ima še dragoceno kuverto v žepu. In vselej je zadovoljen ugotovil, da je ni izgubil.

Šla sta skozi mesto. Naprej po širokih ulicah, kjer pa je bilo kaj malo ljudi, kajti večer je bil mrzel in pust. Potem sta prišla v stranske ulice in zavila proti gradu.

Hodila sta kakih dvajset minut, in čedalje manj hiš je bilo obokraj ulice. Tedaj pa sta nenadoma od nekega prišla dva moža s klobukom globoko na čelu in eden je stopil k Rusu.

»Saj ste vi inženjer Sazanov?«

Inženjer, ki se je čutil odkod ga neznanez pozna, je presenečen prikomal.

Tedaj mu je neznanec položil roko na ramo.

»Nikar ne poidita po tej poti. Napasti vam ju hočejo. Midva sva s policije in morava to preprečiti. Vzemite mojo suknjo in moj klobuk in mi dajte svojo.« je velel Sazanovu.

Anglež, ki ni razumel niti besedice, ga je začudeno gledal. Sazanov pa, ki je takoj vedel, kaj to pomeni, ga je naglo potegnil za seboj v prvo vežo in mu v kratkih besedah povedal, kaj jima preti.

Hitro so zamenjali površnike in klobuke; inženjer in Anglež pa sta krenila v drugo smer.

Detektiva, ki sta ju tako rešila, sta zdaj šla po poti, kjer bi bila morala iti Anglež in Sazanov. Šla sta kakor se ne bi za nič brigala, toda skrivaj sta oprezovala na vse strani.

Prišla sta mimo zadnjih hiš na samotno planoto.

Velik travnik je ležal ob obeh straneh ceste, le nekaj dreves je bilo raztresenih po njem.

Skozi redke oblake je tu pa tam pogledal mesec in za trenutek osvetlil ravnino.

Tedaj je mlajši detektiv nenadoma potegnil starejšega za rokav in z naglo kretnjo pokazal na najbližje drevo, ki je stalo kakih dvajset korakov pred njima. V njegovi senci je zagledal dve postavi.

»Pazi!« je šepnil.

Segla sta v žep in krčevito stisnila v roki vsak svoj revolver.

Le še pet korakov pred napadalci sta bila. Oprezno sta šla mimo pazeč na najmanjši šum, toda nič se ni zganilo. Ko sta bila že kakih deset metrov naprej, pa sta nenadoma začula, kako sta senci preskočili cestni jarek in stekli za njima. Po bliskovitosti

se obrnila in naperila revolverje na razbojnika, ki sta presenečena obstala kakor vkopana v tla.

»Kvišku roke!« je zaklical mlajši detektiv.

Napadalec sta ubogala. Enemu je padel revolver iz rok, drugi pa je še zmeraj stiskal v pesti nož.

»Spusti nož!«

Nož je padel na tla.

Starejši detektiv se je sklonil in skočil naprej, tako da je mlajši še vedno lahko meril na napadalec. Enemu izmed njiju je izpodnesel noge, da je telebnil na tla. Potem je vzel iz žepa vrvi in ga zvezal. V usta mu je zataknil robec, da ne bi mogel kričati. Zavlekel ga je na rob ceste in ga vrgel v jarek.

Prav tako je napravil tudi z drugim. Ko sta bila z delom gotova, sta se pazljivo ozrla na vse strani.

»Zdi se mi, da čakajo še drugi.« je dejal starejši. »Dobro bi bilo vedeti, kje se skrivajo.«

Komaj je izrekel te besede, že je nenadoma odskočil in potegnil svojega tovariša s seboj. Mimo nosa mu je zažvižgala krogla. Če bi bil šel še korak naprej, bi bilo po njem. »Hudiča, ti se pa ne mislijo šaliti.« se je pridružil. »Pa jim bova že pokazala.« Še je zasmejal. Stala sta v jarku do gležnjev v vodi.

»Kje se le skrivajo?« je vprašal starejši. »Ko bi jih mogla napasti od zadaj, bi mi bilo prav vseč.«

»Tamle! Samo dva sta!« je šepnil njegov tovariš. »Pojdiva na levo, da jima prideva za hrbet.«

Neslišno sta se splazila naprej. Poznalo se jima je, da nista prvič pri takem poslu.

Časih je ta ali oni dvignil glavo in skrivaj pogledal proti nizki živi meji, za katero sta se skrivala dva neznanca. Mlajši je opazil, kako je eden vstal in stopil oprezno proti cesti, kakor bi se hotel prepričati, ali je vse varno.

»Zdaile poskusiva!« je šepnil starejši. »Moramo se nama posrečiti.« Planil je pokoncu in v trenutku je preskočil tistih nekaj metrov, ki so ga ločili od neznanca. Neslišno ga je ograbil za vrat, ga vrgel na tla in mu zamašil usta. V temi je otipal, da ima na licu krinko. Hotel mu jo je strgati, takrat pa ga je tovariš prijel za roko in pokazal proti cesti. V mesečini je videl, kako se je jel oni nezaupno ozirati na vse strani. Potem je naglo pogledal tja, kjer je pustil tovariša. Ni ga videl. Zakašljal je, toda odgovora ni bilo. Tedaj je zaslutil, da se je moralo nekaj zgoditi. Naglo se je obrnil in zbežal proti mestu, kar so mu dale noge.

Zdaj detektiva nista imela več vzroka, da bi delala skrivaj. Zakrinkanega jetnika, ki je še ves presenečen od naglega napada, ležal na tleh in se ni ganil, sta pobrala in mlajši mu je z naglo kretnjo strgal krinko z obraza.

Potem je posvetil z žepno svetilko in tedaj

Tedaj pa je njegovemu tovarišu nenadoma ušel krik presenečenja, da se je mlajši zdrznil.

»Kaj je?« je vzkliknil, misleč, da je nje gov tovariš ranjen. Ta pa ga ni slišal.

Pred seboj je videl Kregarjev obraz.

»Kaj je?« je ponovil mlajši.

Za trenutek je tudi on ves presenečen spustil ujetnika, ta pa je kakor ris planil pokonci, da bi zbežal.

Hotel je za njim, toda starejši ga je zadržal.

»Pusti ga, poznam ga...« je naglo rekel.

»Pojdiva rajši za onima dvema!«

Vrnila sta se na cesto.

»Kaj pa z razbojnikoma v jarku?« je vprašal mlajši.

»Kar tam naj ostaneta. Zjutraj ju že dobe. Če ju izroče policiji, je prav, če ne... pa tudi. Glavno je, da sem tega spoznal.«

Potem je umolknil in tovariš ni mogel besede več spraviti iz njega. Približala sta se inženjerjevi hiši. Potrkala sta na oskno, pa nikogar ni bilo blizu. Šele čez nekaj časa sta zagledala Rusa in Angleža, ki sta prihajala z druge strani.

»Kaj se je zgodilo?« je skoraj brez sape vprašal Sazanov, ko ju je spoznal.

»Vama nič hudega, kakor vidim,« je odgovoril starejši in odmahnil z roko, češ pustimo to in ne zapravljajmo časa.

Stopila sta za njima v hišo, kjer je inženjer prižgal luč. Brez besed sta odložila suknji in oblekla svoji.

Potem je stopil starejši detektiv k zrcalu.

Z naglo kretnjo je pred očmi Sazanova, ki od presenečenja ni vedel, kaj bi rekel, strgal brado, ki mu je zakrivala lice. Pod njo se je prikazal mlad zagorel obraz.

Mlajši pa si je z robcem obrisal saje, s katerimi si je bil počrnil obraz.

»Tako, gospoda, najino delo je opravljeno!« je suho menil starejši.

Bil je Branko!

Njegov tovariš je bil Mitja.

Osmo poglavje

REŠITEV V SILI

Ko je ogromni val izpodnesel ladjo, se je Branko krčevito oprijel jambora. Začutil je nekaj, kakor močan udarec, potem pa mu je vse izginilo v temo. V podzavesti je še čutil, da se bori z valovi, da je nemočen proti njim, ki ga premetavajo kakor drobno igračo, in nič več.

Ko se je spet zavedel, je bila noč. Prvi njegov občutek je bila silna žeja, ki mu je žgala grlo. Pogledal je okoli sebe in opazil, da ga je morje vrglo na neko skalo. Noge so mu še visele v vodi, zato jih je hotel potegniti na suho, toda komaj je to zmožel. Bil je utrujen in izmučen, da ga je vse bolelo.

V soju meseca, ki se je potikal med oblaki, je videl morje, mirno, pokojno, in valove, ki so se prelivali kakor olje. Nihče ne bi bil mogel misliti, da je bilo še pred nekaj urami razvihanano, da je še pred nekaj urami požiralo ladje in ubijalo ljudi. Ta misel mu je blodila po glavi, ko je strmel v valove. Potem pa se mu je nenadoma zasekalo vprašanje, ki ga je zbudilo kakor ostrigla. Kje je Mitja?

Ozrl se je okrog sebe, toda nikjer ni bilo o njem sledu.

Nenadoma ga je obšel občutek strašne osamelosti. Šele zdaj se je zavedel, kaj je bilo pred nekaj urami. Šele zdaj so mu jasno vstale slike tistih trenutkov neskončne groze.

Kje je Mitja! Ali se je rešil, ali so ga pogoltnili valovi? Da bi bil vsaj dan, da bi mogel videti, tako pa je v negotovosti. Ko bi vsaj že vedel, kaj je z njim.

Hotel je iti v temi naokoli — morda ga najde. Napravil je nekaj korakov, potem je omahnil. Moči so mu odpovedale. Plazil se je naprej po vseh štirih, toda udje so ga boleli in mu zatekali.

Kje je Mitja?

Obup ga je obhajal. Zakril si je obraz z dlanimi, glava mu je omahnila, da se je s čelom zadel v skalo. Čutil je še, kako mu je nekaj kapelj krvi spolzelo ob nosu, potem ga je utrujenost premagala in zaspal je v nezavesti.

Drugo jutro ga je zbudilo solnce. Hladno je bilo še, veter mu je pahljal razbeljena lica. Ure spanja so mu vrnille nekaj moči. Vstal je in opiraje se ob skalo je zavil v mali zaliv pod sabo. In tedaj mu je ušel krik presenečenja. Na drugi strani skale je ležala ladja, vsa razbita. Plima, ki je njega zanesla tako visoko, se je umaknila oseki. Tako je ladja ostala globoko pod njim in nasedla na črti.

Naglo, kolikor so mu dale moči, je splezal s skale na krov.

(Dalje)

Iz naših delavskih krajev

Vsem ljubljanskim podružnicam

Ze sedaj opozarjamo vse ljubljanske podružnice. Okrožni odbor ter tudi ljubljanske tovariše na protidraginski shod ki se bo vršil 4. februarja t. l. ob 10. uri dop. v dvorani hotela »Metropol« (hotel Miklič). Ta shod so sklicale vse strokovne organizacije in bodo na tem shodu govorili zastopniki vseh treh strokovnih organizacij. Za NSZ bo govoril tov. dr. Alujevič.

Vse tovariše pozivamo, da se v čim večjem številu udeležijo tega zborovanja ter privedejo s seboj vse sodelavce.

Ljubljana

Kakor smo že poročali v prejšnji številki »Nove Pravde« je bilo po izvršeni intervenciji pri g. banu sklenjeno, da gre posebna deputacija delodajalcev na drugi strani delojemalcev v Beograd, katera bo predložila na merodajnih mestih gotove predstavitve, da se uredijo poreda vprašanja, tako n. pr. v zadevi javnih del itd. Deputacija bo obiskala več ministrstev. Izdelana je tudi predstavitka, odnosno predlog, da se izda posebna uredba o pobujanju šušmarstva, katerega je Delavska zbornica izdelala in poslala organizacijam in kateri se bo predložil merodajnim faktorjem.

Deputacija je odpotovala v torek zvečer; sprejeta pa bo pri posameznih ministrstvih v sredo, dne 24. t. m.

Delegacija bo storila svojo dolžnost. Merodajni činitelji pa, upamo, da bodo pravilno razumeli težnje te deputacije ter ugodili njeni prošnji, s čimer bo veliko pomagano stavbnemu delavstvu v dravski banovini. Od uspeha te deputacije bodo seveda tudi odvisna nadaljnja pogajanja za stavbinsko kolektivno pogodbo. Podrobnosti bomo poročali v drugi številki.

—«—

Delavstvo pivovarne »Union« je na podlagi prošnje delavstva z dne 2. januarja 1940 dobilo sledeči povišek:

Vsak delavec bo prejel za vsak dan draginsko doklado in sicer 4 din na dan, za ženo pa 2 din na dan, za vsakega otroka do 18. leta starosti po 1 din na dan in to ne glede na višino mezde.

Nobena oseba ne more prejeti dvakrat draginske doklade in če sta n. pr. zaposlena mož in žena v podjetju, potem prejmeta oba ono doklado, katera je predvidena za samega nameščenca. Zakonski nar. ki je zaposlen v podjetju, prejema doklado za otroke samo enkrat. Ženin doklada pri dokladi moža odpade ter dobi sama kot nastavljenka doklado. Če pa je nastavljena delavka, ki je poročena in mož ni nastavljen v podjetju, dobi ona doklado le zase. Vdova na dobi vse predvidene doklade tudi za otroke do starosti 18 let. Istotako neporočena delavka, ki ima otroke.

Vsako spremembo rodbinskega stanja mora uslužbenec javiti takoj podjetju, da se bodo lahko v redu izplačevale rodbinske doklade. V slučaju, da ni prijavil spremembe, je dolžan v tem primeru vrniti event. preveč prejete doklade.

Ta draginska doklada velja od 1. januarja 1940 dalje

—«—

Potrdila za 50 odstotni popust

pri rednih gledaliških predstavah v ljubljanski drami in operi dobe delavci in delavke v knjižnici Delavske zbornice v Ljubljani (uraadne ure vsak delavnik od 10. do 12. ure dopoldne in od 5. do 8. ure zvečer). Neoznani se morajo legitimirati. Potrdilo velja za vsako določeno predstavo in za vsakega posameznika. Za svojce ne velja ta ugodnost. Privatni nameščenici tega popusta niso deležni.

—«—

Medvode

Z ozirom na razgovor, ki se je vršil v torek, dne 23. t. m. zaradi položaja papirniškega delavstva Vevče-Goričane, sporočamo vsem tovarišem in ostalemu delavstvu da se bo vršilo v nedeljo, dne 28. t. m. zborovanje delavstva s papirnice Goričan, na katerega vabimo vse delavstvo. Na tem zborovanju se bodo razpravljala aktualna vprašanja glede na težak položaj papirniškega delavstva ter se bodo napravili važni sklepi.

Zato upamo, da se bo delavstvo tega zborovanja polnoštevilno udeležilo. Kraj zborovanja se bo javil naknadno, odnosno bodo sporočili obratni zaupniki.

Jesenice

Banska uprava je volilni odbor, ki sestoji iz dosedanjih zaupnikov, potrdila in je določila dan volitev 9. februar t. l. Letošnje leto se je zopet povečal stalež delavstva pri KID, kjer je zaposlenih 3883 volilnih upravičencev namram letu 1938, ko jih je bilo 3709. Spremenjeni so tudi volilni prostori in bo volišče za Savo v prostorih vajeniške šole (poslopje »Kašta«) in v prostorih meščanske šole na Savi. Imeli bomo tedaj dve volišči. Ker se bo število volilnih upravičencev, oziroma udeležencev povečalo, je dolžnost volilnega odbora, da uredi na volišču postopek tako, da bo mogoča hitra izvedba in da ne bodo delavci preveč zadržani. Čas glasovanja je podaljšan in bomo lahko volili od 5. ure do 23. ure zvečer. Do sedaj še ni volilni odbor določil razdelitve delavstva po voliščih. Za obrat na Javorniku pa bo volišče v prostorih, kakor po navadi, t. j. pri vratarju.

Zadnje volitve obratnih zaupnikov so se vršile 4. marca 1938 in so bile najbolj razgibane, kolikor se jih je do sedaj vršilo na Jesenicah. V letu 1939 pa ni bilo volitev, ker so se vse organizacije sporazumele in sestavile enotno kandidatno listo iz rezultatov leta 1938. Organizacije so imele za tak postopek poseben razlog, ki je utemeljeval tako postopanje in ki je nam vsem dobro znan. Pri letošnjih zaupniških volitvah se bo jeseniškojavorniško delavstvo zelo razgibalo in se bodo potegovala za zaupanje vse strokovne organizacije. Pričakujemo tedaj, da bodo predložene 4 kandidatne liste. **Narodna strokovna zveza** je že sestavila svojo kandidatno listo v sporazumu z nacionalnim delavstvom na obratnih sestankih, kjer se je vnoševala tudi želja organizacijskih zaupnikov. Listi NSZ se je pridružila tudi Zveza strojnikov, ki je postavila svojega kandidata in namestnika na tako mesto, kjer bo gotovo izvoljen. Tako bo dobila Zveza strojnikov svojega pravega zastopnika, ki bo zastopal njihove interese.

Narodna strokovna zveza ima zlasti letos zelo dobre izgleda za napredek in za porast števila glasov vsled njenega pozitivnega delovanja in pa tudi zato, ker je obljube, iznešene pri zadnjih volitvah obratnih zaupnikov, izpolnila v korist vsega delavstva.

Novo mesto

Dne 14. t. m. je imel odbor, ki je bil izvoljen dne 6. t. m. na ustanovnem občnem zboru, svojo prvo sejo. Odbor je bil polnoštevilno navzoč pri seji. Po otvoritvi seje je tov. blagajnik izčrpno poročal o stanju blagajne, članstva ter o uspehu prireditve, ki se je vršila na dan ustanovnega občnega zbora. Prireditev je nadvse častno uspela. Končno si je odbor porazdelil delo po posameznih krajih.

Odbor pa je sklenil, da se ustanovi brezposelni fond, iz katerega bodo dobivali brezposelni tovariši podporo. Želja je, da se bo priredilo čim več skioptičnih predavanj ter zabavnih večerov in te z namenom, da se dobi vsaj nekaj denarja za ta brezposelni fond.

Naše geslo pa je: pomoč vsem brezposelnim in onemoglim!

—«—

Podružnica bo priredila v nedeljo, dne 28. januarja družabni večer v gostilni g. Murna na Bregu. Pred tem družabnim večerom se bo najbrže vršilo skioptično predavanje. Čisti dobiček te prireditve je namenjen za brezposelne in zato upamo, da se je bodo udeležili vsi tovariši ter tudi ostali prijatelji naprednega delavstva. Dnevni red bo pester in zabaven in zato nikomur ne bo žal, ki bo posestil našo prireditev. Vstopnine ne bo, pobirali pa se bodo prostovoljni prispevki.

Tem potom obveščamo odbor, da se bo vsako prvo nedeljo v mesecu vršila redna seja podružnice.

Vse tovariše na prosimo, da je treba plačati članarino do konca vsakega meseca, da se takoj po seji, t. j. prvo nedeljo v mesecu, napravi obračun. Upamo, da bodo tovariši upoštevali naše želje ter da bodo tako olajšali delo.

Ribnica

Podružnica NSZ v Ribnici bo imela v nedeljo, dne 28. t. m. ob 9. uri dopoldne v gostilni g. Radoniča redni letni občni zbor. Na občnem zboru se bodo razpravljale poleg ofi- cialnih poročil, t. j. poročil odbora, zelo važne zadeve, ki se bodo predvsem tikale lesnega delavstva in zato upamo, da se bo delavstvo tega občnega zbora udeležilo v čim večjem številu. Razpravljalo se bo tudi o težkem delavskem položaju ter o obratnih zaupnikih.

Vse tovariše pozivamo, da se točno in gotovo udeležijo tega občnega zbora.

Celje

Krajevna protituberkulozna liga v Celju vabi na svoj redni letni občni zbor, ki se bo vršil v četrtek, dne 25. t. m. ob 8. uri zvečer v mestni posvetovalnici. Člane lige in vse, ki se zanimajo za protituberkulozno borbo, vljudno vabimo na ta občni zbor.

—«—

Knjižnica Delavske zbornice v Celju je začela poslovati šele v pozni jeseni, zato o njej še ne moremo podati letnega poročila. Upamo, da bo sledila v napredku ljubljanski in mariborski knjižnici.

Loke pri Zagorju

Kljub temu, da je delavstvo polno zaposleno, je bil občni zbor, ki se je vršil v Lokah 21. t. m., še dokaj dobro obiskan. Vsi ostali tovariši pa so bili opravičeni zaradi izostanka, ker so morali na delo.

Občni zbor je izzvenel prav v tovariškem in prijateljskem tonu ter je res malo tako zavednih tovarišev, kot so tovariši iz Lok. Vsa podana poročila so bila vzorna in iz njih se vidi točno in solidno delo ter prizadevanje za izboljšanje gmočnega, socialnega in splošnega položaja organizacije in delavstva. Po volitvah je spregovoril tudi zastopnik centrale, ki se je dotaknil vseh perečih vprašanj ter pojasnil tudi mezdno gibanje ter sedanjo borbo, ki se vrši za kulisami. Delavstvo je z odobravanjem in z zanimanjem sledilo izvajanjem. Končno je bilo sklenjeno, da se bo storilo vse, da se ojači organizacija in razširi naše strokovno glasilo »Nova Pravda«. Tovariši podpredsednik, ki je vodil občni zbor, je celo dejal, da je dolžnost vsakega člana, da v najkrajšem času privede v organizacijo po enega ali dva nova tovariša.

V novi odbor so bili izvoljeni povečini priznani delavci. Odbor so pa pomladili z nekaterimi novimi mladimi tovariši. Za predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Drnovšek Miha, v ostali odbor pa sledeči tovariši: Fink Vekoslav, Fink Ivan, Jerin Leopold, Vrtačnik Leopold, Zakrajšek Rudolf, Zupančič Franc, Knez Robert, Povše Jakob, Kovač Franc, Ocepek Alojzij, Gošte Stefan. V nadzorni odbor pa tov. Knez Avgust in Knez Jože.